

Biuletyn

10/2019

informacyjny

Pomoc suszowa

**Zaliczki na poczet
płatności za 2019 r.**

**Rolnictwo i obszary wiejskie
w latach 2021-2027**
Zmiany w programowaniu
środków europejskich

**Ruszyły dotacje na inwestycje
w nawadnianie gospodarstw**

**Przekaż gospodarstwo,
weź rekompensatę z PROW**

Jesteś EKO?

Wybierz certyfikowany produkt rolnictwa ekologicznego.

LOGO Rolnictwa Ekologicznego UE:

gwarantuje, że produkt jest ekologiczny*,
a **każdy opakowany** produkt ekologiczny wytworzony
w Unii Europejskiej, jest oznakowany
LOGO Rolnictwa Ekologicznego Unii Europejskiej.

Przy LOGO zamieszczony jest numer jednostki certyfikującej ze wskazaniem regionu lub kraju pochodzenia surowców z których wytworzono produkt.

*Dotyczy żywych lub nieprzetworzonych produktów rolnych, przetworzonych produktów rolnych przeznaczonych do spożycia (żywności), pasz, wegetatywnego materiału rozmnożeniowego i nasion do celów uprawy.

W numerze:

MRiRW

Pomoc suszowa	5
Nabór wniosków o udzielenie pomocy od 3 października	
Derogacja w zakresie zazielenienia	6
Zaliczki na poczet płatności za 2019 r.	7
Dodatkowe środki dla LGD	8
Wsparcie na inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska	10
Wyzwania dla doradztwa rolniczego po 2020 r.	11
Rolnictwo i obszary wiejskie w latach 2021-2027	14
Zmiany w programowaniu środków europejskich	
Krajowy Dzień Soi	17
W Finlandii o rolnictwie i zmianach klimatu	18
Spotkanie z komisarzem ds. rolnictwa Philem Hoganem	19
Wizyta przedstawicieli wietnamskiego resortu rolnictwa	20
Wspólna deklaracja krajów bałtyckich	21
Współpraca polsko-chińska	22
Rozmowy ministrów rolnictwa Polski i Czech	23
Nowe kierunki eksportu	24
Polskie jabłka pojedą do Tajlandii i Tajwanu	
Świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji	25
Kupuj świadomie!	27
Skąd się biorą produkty ekologiczne	28
MiniKiwi – czas na polskie superowoce!	29
Klaster „Polska Natura”	30

ARiMR

Ruszyły dotacje na inwestycje w nawadnianie gospodarstw	34
Premia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	35
Przełącz gospodarstwo, weź rekompensatę z PROW	36

KOWR

KOWR odpowiada na pytania	37
---------------------------	----

KRUS

Bezpieczne Gospodarstwo Rolne	39
-------------------------------	----

Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

25 lat

Agencja Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa

Zdaniem ministra

Jan Krzysztof Ardanowski, minister rolnictwa i rozwoju wsi

Szanowni Państwo!

Dobiega końca obecna kadencja Sejmu RP. To dobry czas nie tyle na podsumowanie, co na zdanie relacji wyborcom z wykonania zobowiązań. Choć nie sprawowałem urzędu przez cztery lata, to jednak mam prawo sądzić, że wolno mi to uczynić. Upoważniają mnie do tego dwa, w mojej ocenie, podstawowe czynniki: po pierwsze byłem współautorem Programu rolnego Prawa i Sprawiedliwości, a po drugie nasz rząd w całości odpowiadał od początku za sprawy rolne. Dla mnie i mojej formacji liczy się przede wszystkim wiarygodność.

Jedną z naszych przedwyborczych obietnic było ograniczenie nieprawidłowości w obrocie ziemią rolną. Ta ziemia jest wyjątkowym dobrem. Dobrem ograniczonym, a w związku z urbanizacją dobrem kurczącym się. Dlatego ziemia rolna wymaga specjalnej ochrony. Liczne, wcześniejsze protesty rolników nie przyniosły żadnych efektów. Stąd jednym z pierwszych naszych działań było wprowadzenie przepisów o wstrzymaniu sprzedaży ziemi rolnej. Ta ziemia to warsztat pracy rolników. To jeden z podstawowych czynników produkcji. Tymczasem

było bardzo dużo nieprawidłowości związanych z jej wykupem, przez co rolnicy nie mieli szans na powiększenie swoich gospodarstw. Przyjęte rozwiązania prawne zastopowały procedurę kupna ziemi rolnej na tzw. stopy. Ostatnio wprowadziliśmy ułatwienia dla nabywców, którzy nie są rolnikami. Wielkość nabywanej ziemi nie może przekraczać jednego hektara. Zmiany podyktowane są doświadczeniami zebranymi podczas funkcjonowania nowych przepisów oraz wnikliwą obserwacją zachodzących zjawisk.

Coraz częściej osoby dysponujące możliwościami wynikającymi z uprawianych przez nie zawodów decydują się na przeprowadzkę na tereny wiejskie. Ten nowy kierunek migracji widoczny jest już w danych statystycznych. Aby mogło takie przemieszczanie następować, niezbędny jest dostęp do odpowiednich terenów. Obserwowana tendencja to nowy element rozwoju obszarów wiejskich. Oznacza ona wzrost zapotrzebowania na wiele rodzajów usług. Stwarza zatem możliwość podejmowania dodatkowej albo pełnoetatowej pracy. Rozwój usług to ko-

lejny etap poprawy jakości życia na obszarach wiejskich i wyrównywania szans rozwojowych.

Natomiast ziemia znajdująca się w Zasobie Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa powinna przede wszystkim służyć produkcji rolnej.

Za niewątpliwie duży sukces uważam wdrożenie w życie przepisów, które wreszcie dają realne możliwości zbytu produktów wytworzonych we własnych gospodarstwach rolnych. Do tej pory słyszeliśmy, że Unia Europejska na to nie pozwala, a jednocześnie widzieliśmy, że rolnicy w Austrii czy Niemczech mogą to robić. Dziś mamy, śmiem twierdzić, najlepsze w Europie rozwiązania prawne dotyczące rolniczego handlu detalicznego, sprzedaży bezpośredniej oraz produkcji marginalnej, ograniczonej i lokalnej, czyli tzw. MOL-a. To nie tylko ułatwienia fiskalne – do 40 tys. zł bez podatku, a powyżej tej kwoty tylko 2-proc. podatek, ale także zdjęcie nadmiernej biurokracji.

Rolnik może teraz sprzedawać wyprodukowaną u siebie żywność również do sklepów, lokalnych restauracji czy stołówek. Konsument ma możliwość kupienia żywności wysokiej jakości, regionalnej, tradycyjnie wytwarzanej, po niższej cenie, gdyż redukuje się liczba pośredników. Nikt też już nie ściga np. kół gospodyń wiejskich za sprzedaż wytworzonych produktów na targach czy festynach.

Wprowadzenie minimalnych wymogów, odbiurokratyzowanie procedur oraz ulgi podatkowe to szansa na dodatkowe dochody rolniczych rodzin. To jeden z przyczynków wyrównywania warunków życia na terenach wiejskich. To także szansa na powrót do tradycyjnej przedsiębiorczości na wsi, do większej aktywizacji tych terenów i bezpośrednich kontaktów producentów z nabywcami. To powrót do normalności.

Cały czas mamy na względzie główny cel, jakim jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich i wyrównywanie szans rozwojowych, bez względu na miejsce zamieszkania.

Realizując nasze wyborcze zobowiązania musimy też rozwiązywać bieżące problemy. Takim była niewątpliwie ubiegłoroczna susza, która niestety dała się we znaki wielu rolnikom także w tym roku. Nie pozostawiliśmy rolników samych sobie w tym nieszczęściu. Udzieliłiśmy największej pomocy suszowej w naszej historii w wysokości ponad 2,2 mld zł. Tak wysokiej pomocy nie było także w Unii Europejskiej. W tym roku od 3 października rolnicy już mogli zgłaszać wnioski o pomoc i na takich sa-

mych zasadach, jak w roku minionym ta pomoc zostanie im udzielona.

Suszy nie jesteśmy w stanie przewidzieć, ale możemy starać się ograniczać jej skutki. Dlatego już we wrześniu uruchomiliśmy program retencji i nawodnień w gospodarstwach. Na początek przeznaczaliśmy na ten cel 430 mln zł. Skala zaniedbań i błędów w zakresie melioracji sięga kilkudziesięciu lat. Program też jest na lata. Będzie on równoległy do budowy dużych zbiorników retencyjnych. Musimy przede wszystkim zatrzymać wodę opadową, która w tej chwili praktycznie w całości spływa do morza. Zatrzymywanie wody w gospodarstwach ma szczególne znaczenie przy produkcji warzywniczej i sadowniczej. Ale jest też bardzo istotne w produkcji zwierzęcej.

Uruchomiliśmy ponadto duży program wapnowania gleb. Na ten cel przeznaczonych zostało 300 mln zł. Poprawa jakości gleb jest niezbędną. To nie tylko kwestia poprawy plonowania, ale także sprzyjanie zatrzymywaniu wilgoci w glebie i poprawa jej współczynnika pH. Często martwimy się, czy będzie komu pozostawić gospodarstwo, ale w mojej ocenie zbyt mało martwimy się o to, co pozostawimy. Podejmowane działania związane właśnie z wapnowaniem czy retencją wodną służą poprawie mikroklimatu, jakości otaczającego środowiska naturalnego, odbudowie właściwych stosunków wodnych. To przejaw troski o przyszłe pokolenia, o jakość ich życia i poprawę możliwości gospodarowania.

Zgodnie z przyjętym celem uważamy, że wsparcie aktywności społecznej mieszkańców wsi jest jednym z elementów poprawy jakości życia na obszarach wiejskich. Nowe regulacje prawne dotyczące kół gospodyń wiejskich pozwalają na ubieganie się przez nie o wsparcie z budżetu państwa w wysokości od 3 do 5 tys. zł. Zależy ono od ich liczebności. W tym roku przeznaczaliśmy na ten cel 40 mln zł. Złożonych zostało już ponad 6 tys. wniosków. Dzięki wprowadzonym przepisom koła gospodyń wiejskich mogą nie tylko otrzymać wsparcie z budżetu krajowego, ale także mają prawo sprzedawać legalnie wyprodukowane przez siebie wyroby. To jeden z elementów przywracania normalności, jeden z ważnych społecznie elementów poprawy życia na obszarach wiejskich. Aktywność lokalnych społeczności skupia się tradycyjnie wokół kół gospodyń wiejskich i ochotniczych straży pożarnych. To utrwalone

na tych terenach wręcz instytucje życia społecznego. Dlatego też na dodatkową pomoc dla ochotniczych straży pożarnych przeznaczono zostało 90 mln zł.

Jednak ogólny poziom wiedzy o władzie mieszkańców obszarów wiejskich do kultury narodowej, w dzieło odbudowy państwa, w walkę z okupantem, czy z oporem przed kolektywizacją jest stosunkowo niski. Dlatego podjęliśmy decyzję o utworzeniu Narodowego Instytutu Kultury i Dziedzictwa Wsi. Nawiązuje on do tradycji Państwowego Instytutu Kultury Wsi powołanego przez prezydenta Ignacego Mościckiego w 1936 r.

Wprowadziliśmy również przepisy wzmacniające pozycję rolników w łańcuchu żywnościowym. Wdrożyliśmy w życie nową ustawę o spółdzielniach rolników, które uważam za jedne z najlepszych w Europie.

To wszystko jednak niewiele da dopóki rolnicy nie przekonają się do wspólnego działania. Tu nie tylko i wyłącznie chodzi o obniżenie kosztów. To także racjonalne zakupy maszyn, urządzeń i tego wszystkiego, co niezbędne do produkcji rolnej. Ale to także zdecydowany wzrost pozycji w łańcuchu żywnościowym, w pozycji na rynku. Otwieramy nowe możliwości dzięki utworzeniu Narodowej Grupy Spożywczej i Platformy Żywnościowej Polskiej Giełdy Rolnej. Warunki są. Reszta zależy od samych rolników.

Platforma Żywnościowa ruszy na początku 2020 r. Pierwsze kontrakty powinny być zawierane jeszcze w styczniu i będą dotyczyły pszenicy. W następnej kolejności będzie kukurydza i inne zboża, a w końcu artykuły masowe. To szansa na normalne warunki gry rynkowej, czyli popytu i podaży. Warto zwrócić uwagę, że minimalna wielkość kontraktu dotyczyć będzie partii 1 tys. ton. Wierzę, że będzie to dodatkowym impulsem do organizowania się rolników we wspólne przedsięwzięcia. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby kilku rolników przygotowało wspólnie jednorodną partię materiału. Tak funkcjonuje większość rolników w Unii Europejskiej. Dlaczego nie ma być tak i u nas, jeżeli ten system się sprawdzi?

Planując przyszłe działania, planujemy kompleksowo. Jeżeli ma ruszyć Platforma Żywnościowa, musi też być możliwość wysyłki towarów. Będą uruchomione dwa porty zbożowe jako państwowe inwestycje portowe.

Jestem przekonany, że takie kompleksowe planowanie sprowokuje myślenie rolników w kategoriach

globalnych. Powtórzę po raz kolejny: naszym zadaniem jest ułatwienie prowadzenia produkcji rolnej, ograniczanie biurokracji oraz budowanie odpowiadającej infrastruktury technicznej i wdrażanie przyjaznych przepisów prawnych. Reszta należy już do samych rolników.

Musimy mieć też na uwadze zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne. Przed nami decydujące rozstrzygnięcia dotyczące nowej Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027. Bardzo się cieszę, że Komisja Europejska proponuje większą autonomię krajów członkowskich w kreowaniu przyszłości swoich wsi i rolnictwa. To jest poważne wyzwanie, to jest odpowiedzialność, ale my tej odpowiedzialności się nie boimy. Rząd Prawa i Sprawiedliwości chce przyjąć pełną odpowiedzialność za polskie obszary wiejskie i polskie rolnictwo. Chcemy tylko mieć równe warunki konkurencji i przy zwiększonych wymaganiach domagamy się odpowiednio wysokiego budżetu rolnego Unii Europejskiej.

Na zakończenie tego sprawozdania odniosę się jeszcze do jednej kwestii – do spraw hodowli koni w Polsce. Odsądzano nas od czci i wiary. Jak wystawialiśmy mniej koni na Pride of Poland, nasi oponenti twierdzili, że zniszczyliśmy hodowlę, że nie znamy się. Kiedy wystawiliśmy w tym roku więcej koni – twierdzono, że na siłę pozbywamy się najlepszych koni. Tymczasem prawda jest taka, że zmienił się rynek koni hodowlanych. To już nie te czasy co kilka, kilkanaście lat temu. Utworzyłem Radę ds. hodowli koni w Polsce, do której zaprosiłem najwybitniejszych fachowców. Opracowała ona konkretny program hodowli. Nie będziemy pozbywać się „rodowych sreber”, ale wystawiać do sprzedaży te konie, które nie są niezbędne do rozwoju hodowli. Sukces tegorocznej Pride of Poland pokazuje, że obraliśmy właściwy kierunek. Nie chodzi o bicie rekordów cenowych, ale o racjonalną gospodarkę. Oprócz koni czystej krwi arabskiej mamy jeszcze cały szereg innych ras, które również będą utrzymywane.

Porządkowanie polskiego rolnictwa dotyczy wszystkich jego dziedzin, a kierunek zmian jest jasny – zrównoważony, harmonijny rozwój. Wyzwań jest dużo, ale jeżeli uznajecie Państwo naszą wiarygodność w spełnianiu przedwyborczych zobowiązań, to wspólnie możemy te wyzwania podjąć i kontynuować zmiany na lepsze w kolejnych latach.

Pomoc suszowa

Nabór wniosków o udzielenie pomocy od 3 października

Zgodnie z ogłoszeniem ministra rolnictwa i rozwoju wsi Jana Krzysztofa Ardanowskiego uruchomiona została pomoc dla gospodarstw rolnych uszkodzonych w tym roku w wyniku suszy, huraganu, gradu, deszczu nawalnego, przymrozków wiosennych lub powodzi. Rekompensaty pochodzą z budżetu krajowego. Wnioski o udzielenie pomocy w formie dotacji składać można w biurach powiatowych ARiMR od 3 do 31 października br.

Pomoc będzie udzielana na każdy hektar dotkniętych np. suszą upraw rolnych, w przypadku, gdy szkody spowodowane tegoroczną suszą, huraganem, gradem, deszczem nawalnym, przymrozkami wiosennymi lub powodzią oszacowane przez komisję powołaną przez wojewodę, wynoszą co najmniej 30 proc. uprawy deklarowanej przez rolnika we wniosku.

Stawka pomocy wynosi:

- 1000 zł na 1 ha powierzchni

uprawy – szkody obejmujące co najmniej 70 proc. danej uprawy, w tym wieloletnich użytków zielonych. Stawka ta nie dotyczy wieloletnich użytków zielonych, na których obsada zwierząt z gatunku bydło, owce, kozy lub konie wynosi poniżej 0,3 sztuki dużej jednostki przeliczeniowej na 1 ha tych użytków;

- 500 zł na 1 ha powierzchni uprawy – szkody obejmujące co najmniej 30 proc. i mniej niż 70 proc. danej uprawy, w tym wieloletnich

użytków zielonych. Stawka ta nie dotyczy wieloletnich użytków zielonych, na których obsada zwierząt z gatunku bydło, owce, kozy lub konie wynosi poniżej 0,3 sztuki dużej jednostki przeliczeniowej na 1 ha tych użytków;

- 500 zł na 1 ha powierzchni wieloletnich użytków zielonych – szkody obejmujące co najmniej 70 proc. wieloletnich użytków zielonych, i na której obsada zwierząt z gatunku bydło, owce, kozy lub konie wynosi poniżej 0,3 sztuki dużej jednostki przeliczeniowej na 1 ha tych użytków;

- 250 zł na 1 ha powierzchni wieloletnich użytków zielonych – szkody obejmujące co najmniej 30 proc. i mniej niż 70 proc. wieloletnich użytków zielonych, i na których obsada zwierząt z gatunku bydło, owce, kozy lub konie wynosi poniżej 0,3 sztuki dużej jednostki przeli-

zeniowej na 1 ha tych użytków.

Wniosek należy złożyć do kierownika biura powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa właściwego ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę producenta rolnego. Do wniosku o udzielenie pomocy należy dołączyć m.in. kopię protokołu oszacowania szkód.

Formularz wniosku jest dostępny na stronie internetowej ARiMR.

Pomoc jest udzielana:

- poza formułą pomocy *de minimis* – szkody powyżej 30 proc. średniej rocznej produkcji rolnej w gospodarstwie rolnym, albo
- w ramach formuły pomocy *de minimis* – szkody nie większe niż 30 proc. średniej rocznej produkcji rolnej w gospodarstwie rolnym.

Kwota pomocy będzie podlegała pomniejszeniu o 50 proc. dla producentów rolnych nieposiadają-

cych w dniu wystąpienia szkód w uprawach rolnych polisy ubezpieczenia co najmniej 50 proc. powierzchni upraw rolnych w gospodarstwie rolnym, z wyłączeniem wieloletnich użytków zielonych, w gospodarstwie rolnym.

Departament Finansów

☎ 22 623 20 21

Zdjęcie: fotolia

Derogacja w zakresie zazielenienia

Na wniosek ministra Ardanowskiego Komisja Europejska wydała decyzję umożliwiającą Polsce skorzystanie z odstępstw od niektórych obowiązków w ramach zazielenienia tj. ugorów i międzypłonów. Ma to związek z dotkliwą suszą, jaka wystąpiła w Polsce i w innych krajach członkowskich w 2019 r. Odstępstwa mają na celu zwiększenie dostępności pasz na obszarach dotkniętych klęską suszy.

wane za odrębną uprawę w ramach dywersyfikacji upraw oraz za obszar proekologiczny (EFA), nawet jeżeli grunty te były wypasane lub przeznaczane do celów produkcyjnych. Odstępstwo nie dotyczy gruntów ugorowanych z roślinami miododajnymi deklarowanymi do EFA.

Aby derogacje mogły mieć zastosowanie, państwa członkowskie zostały zobowiązane do wskazania obszarów, które zostały dotknięte klęską suszy. Obszary te zostały wyznaczone przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG) na podstawie kryterium deficytu klimatycznego bilansu wody (KBW) w poszczególnych gminach Polski w okresie od 1 kwietnia do 31 sierpnia. Jako obszary dotknięte klęską suszy, wskazano gminy z deficytem KBW poniżej – 200 mm. Oznacza to, że rolnicy posiadający grunty na tych obszarach będą mogli skorzystać z niżej wymienionych derogacji.

W ramach pierwszego odstępstwa grunty ugorowane będą uzna-

Obszary z deficytem klimatycznego bilansu wody poniżej 200 mm w Polsce od 1 kwietnia do 31 sierpnia 2019 r., które są objęte odstępstwami w ramach zazielenienia

W przypadku międzyplonów, za obszary EFA będą uznawane międzyplony utworzone z pojedynczej uprawy należącej do traw lub innych zielnych roślin pastewnych, zamiast dotychczas obowiązkowej mieszanki składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin. Ponadto za międzyplony EFA uznawane będą również uprawy roślin ozimych, uprawiane w plonie głów-

nym z przeznaczeniem na pasze dla zwierząt lub wypasanie.

Dodatkowo rolnicy, którzy w celu wypełnienia praktyki EFA wysiali międzyplon ścierniskowy, ale ze względu na suszę nie mogli wykonać jego wysiewu w optymalnym agrotechnicznym terminie, będą mogli skrócić okres utrzymywania międzyplonu ścierniskowego do 6 tygodni pod warunkiem, że

na gruntach tych będą wysiane rośliny ozime.

Szczegóły dotyczące derogacji oraz wykaz obszarów dotkniętych w 2019 r. klęską suszy zostaną określone w rozporządzeniach krajowych w tym zakresie.

Departament Płatności Bezpośrednich
☎ 22 623 12 34

Zaliczki na poczet płatności za 2019 r.

Minister rolnictwa Jan Krzysztof Ardanowski zdecydował o stosowaniu zaliczek na poczet płatności bezpośrednich i płatności obszarowych PROW za 2019 r.

Dodatkowo, w związku z wystąpieniem w Polsce niekorzystnych warunków pogodowych (w szczególności długotrwałej suszy), skierował do Komisarza ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Phila Hogana wniosek o zwiększenie dopuszczalnego poziomu zaliczek:

- z 50% do 70% w przypadku płatności bezpośrednich oraz
- z 75% do 85% w przypadku płatności PROW 2014-2020, tj.: Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW), Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego, działania Rolnictwo ekologiczne oraz premii pielęgnacyjnej i zalesieniowej przyznawanych w ramach poddziałania „Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenów zalesionych” oraz działania Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne PROW 2007-2013.

Komisja Europejska, uwzględniając wystąpienie tej nadzwyczajnej sytuacji, wyraziła zgodę na wypłatę rolnikom zaliczek na wnioskowanym przez Polskę poziomie.

W Polsce zaliczki będą stosowane na najwyższym dopuszczonym

decyzją Komisji Europejskiej poziomie (tj. 70% w przypadku płatności bezpośrednich i 85% w przypadku płatności PROW), w najwcześniejszym możliwym terminie, tj. od 16 października 2019 r. Zaliczki będą wypłacane na poczet wszystkich płatności realizowanych w ramach systemu wsparcia bezpośredniego (tj. jednolitej płatności obszarowej, płatności za zazielenienie, płatności dla młodych rolników, płatności

W Polsce zaliczki będą wypłacane na najwyższym dopuszczonym decyzją KE poziomie

Poziom wypłacanych zaliczek został zwiększony z 50. do 70 proc. w przypadku płatności bezpośrednich oraz z 75. Do 85 proc. w przypadku płatności PROW 2014-2020

dodatkowej, płatności do krów, płatności do bydła, płatności do owiec, płatności do kóz, płatności do roślin pastewnych, płatności do roślin strączkowych na ziarno, płatności do buraków cukrowych, płatności do ziemniaków skrobiowych, płatności do pomidorów, płatności do truskawek, płatności

do chmielu, płatności do lnu, płatności do konopi włóknistych oraz płatności niezwiązanej do tytoniu) oraz w ramach płatności obszarowych PROW (tj. płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej, płatności ekologicznej, płatności ONW oraz premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej). Umożliwi to popra-

wę płynności finansowej gospodarstw, ograniczając negatywne skutki długotrwałej suszy i innych niekorzystnych warunków pogodowych.

Departament Płatności Bezpośrednich

☎ 22 623 12 34

Zdjęcia: fotolia, ©Pantherstock/ Photogenica

Dodatkowe środki dla LGD

Lokalne grupy działania (LGD) realizujące strategię rozwoju lokalnego (LSR) w ramach działania LEADER objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) otrzymały z początkiem kwietnia bieżącego roku możliwość ubiegania się o dodatkowe środki finansowe na realizację LSR.

Komisja Europejska decyzją wykonawczą z dnia 9 kwietnia 2019 r. zatwierdziła zmianę PROW 2014-2020, która między innymi zwiększyła budżet finansowy na działanie LEADER. Dodatkowe 22 mln euro w działaniu

LEADER oraz dodatkowe oszczędności uzyskane w tym działaniu pozwoliły Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jako instytucji zarządzającej PROW 2014-2020, podjąć decyzję o rozdysponowaniu tych środków pomiędzy najprężniej działającą

ce LGD. Ustalono zasady ubiegania się o dodatkowe fundusze, w tym maksymalne stawki, na jakie LGD mogły liczyć. W efekcie każda LGD spełniająca odpowiednie warunki mogła wystąpić o zwiększenie swojego budżetu na realizację LSR, w wysokości nie większej niż 11% budżetu działania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

Aby móc ubiegać się o te środki, LGD do dnia 31 grudnia 2018 r. musiały spełnić wymogi, które zo-

stały określone w umowie o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Warunki dotyczyły przede wszystkim osiągnięcia odpowiedniego poziomu wskaźników rzeczowych, które LGD założyła w swojej LSR na lata 2016-2018 oraz osiągnięcia odpowiedniego poziomu zakontraktowanych środków przeznaczonych na realizację LSR w tych latach. Jest to mechanizm, który promuje te LGD, które efektywnie realizowały LSR, dając jednocześnie szansę na osiągnięcie dodatkowych celów.

LGD mogły ubiegać się o zwiększenie środków finansowych na operacje dotyczące rozwoju przedsiębiorczości, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 2-4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, a więc między innymi na podejmowanie działalności gospodarczej, na jej rozwijanie, jak również na inkubatory przetwórstwa lokalnego produktów rolnych, wspieranie współpracy między podmiotami wykonującymi działalność gospodarczą oraz rozwój rynków zbytu produktów i usług lokalnych, z wyłączeniem targowisk.

Warunki umożliwiające ubieganie się o dodatkowe środki na realizację LSR spełniło 129 LGD, co stanowi 44% wszystkich LGD, które realizują swoją LSR z wykorzystaniem Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W zależności od wysokości budżetu, LGD mogły liczyć na dodatkowe środki w wysokości od około 500 tys. zł do około 1,6

Województwo	Liczba LGD, które uzyskały dodatkowe środki na realizację LSR	Suma dodatkowych środków wszystkich LGD z danego województwa
Dolnośląskie	8	8 830 000 zł
Kujawsko-pomorskie	9	6 330 000 zł
Lubelskie	13	9 710 000 zł
Lubuskie	3	2 050 000 zł
Łódzkie	4	4 000 000 zł
Małopolskie	12	8 770 000 zł
Mazowieckie	10	9 990 000 zł
Opolskie	2	1 980 000 zł
Podkarpackie	6	4 590 000 zł
Podlaskie	Podlaskie	6 460 000 zł
Pomorskie	13	11 280 000 zł
Śląskie	6	5 888 000 zł
Świętokrzyskie	14	10 365 000 zł
Warmińsko-mazurskie	2	1 760 000 zł
Wielkopolskie	12	9 550 000 zł
Zachodniopomorskie	8	7 020 000 zł
Suma	128	108 573 000 zł

mln zł. W efekcie zwiększony budżet uzyskało 128 LGD, na łączną wysokość ponad 108,5 mln zł.

Tabela prezentuje liczbę LGD, które otrzymały dodatkowe środki na realizację LSR z podziałem na województwa oraz kwoty, o jakie zwiększono budżety z podziałem na województwa.

W czerwcu bieżącego roku Komitet Monitorujący PROW 2014-2020 podjął uchwałę o przeniesieniu na działanie LEADER dodatkowych 30 mln euro, które zgodnie z uzasadnieniem do uchwały będą

przeznaczone między innymi na zwiększenie budżetów LSR i na realizację działań z zakresu przedsiębiorczości. Zanim jednak ta zmiana zostanie dokonana, wymagana jest jeszcze zgoda Komisji Europejskiej. Niewykluczone zatem, iż jeszcze w tym roku LGD będą mogły liczyć na kolejną szansę ubiegania się o dodatkowe środki na realizację LSR.

Wsparcie na inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych

i ich wartość dla środowiska

Biorąc pod uwagę duże zainteresowanie wnioskodawców nowym poddziałaniem leśnym, od 2 października do 12 listopada 2019 r. odbędzie się kolejny nabór wniosków w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska”, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Dobrze jak w przypadku pierwszego naboru (który odbył się od 2 maja do 12 czerwca 2019 r.), właściciele lasów prywatnych będą mogli ubiegać się o pomoc na inwestycje w drzewostanach w wieku 11-60 lat, polegające na:

- przebudowie składu gatunkowego drzewostanów poprzez wprowadzenie drugiego piętra/podszytu/dolesianiu luk powstałych w wyniku procesu chorobotwórczego – co będzie sprzyjało wzmocnieniu funkcji środowiskowych i ochronnych;
- zakładaniu remiz leśnych – sadzeniu określonych gatunków roślin (w tym m.in. krzewów oraz drzewek owocowych) w celu zwiększania odporności drzewostanów na szkodliwe czynniki biotyczne;
- realizowaniu zabiegów pielęgnacyjnych – czyszczeń późnych, dzięki którym podnoszona będzie naturalna odporność drzewostanu poprzez:
 - ✓ usuwanie lub hamowanie wzrostu drzew wadliwych, inwazyjnych, chorych,

- ✓ przerzedzanie nadmiernie zagęszczonych partii drzewostanu,
- ✓ regulowanie składu gatunkowego oraz wytwarzanie i utrwalanie pożądanego rodzaju mieszaniny.

Ponadto dokumentem niezbędnym w procesie ubiegania się o pomoc jest plan inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska. Dokument ten sporządzany jest nieodpłatnie, na wniosek właściciela lasu, przez Nadleśniczego Lasów Państwowych.

Dodatkowe informacje dotyczące warunków przyznawania pomocy dostępne są na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (<https://>

Od 2 października do 12 listopada br. będzie można składać wnioski w ramach poddziałania „Wsparcie na inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska”

W ramach ww. poddziałania, do pomocy kwalifikowane są lasy, dla których opracowany jest Uproszczony Plan Urządzenia Lasu lub dla których zadania z zakresu gospodarki leśnej określa decyzja starosty wydana na podstawie inwentaryzacji stanu lasu.

www.gov.pl/web/rolnictwo/wsparcie-na-inwestycje-zwiekszajace-odpornosc-ekosystemow-lesnych-i-ich-wartosc-dla-srodowiska2).

Departament Płatności Bezpośrednich

☎ 22 623 12 34

Zdjęcie: fotolia

Wyzwania dla doradztwa rolniczego po 2020 r.

W drugiej połowie września br. w Oddziale Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Starym Polu odbyła się międzynarodowa konferencja pod tytułem „Wyzwania dla doradztwa rolniczego po 2020 roku”, w której udział wzięli przedstawiciele Sejmu RP, doradztwa, nauki, rolników, szkół rolniczych, samorządu rolniczego, związków branżowych i administracji. W konferencji uczestniczyli również przedstawiciele doradztwa z Estonii, Litwy, Łotwy, Mołdawii, Słowacji, Ukrainy, Węgier oraz przedstawicielka Komisji Europejskiej.

– *Doradztwo publiczne powinno być instytucją, która w zmieniającym się świecie będzie pomagała rolnikom w podejmowaniu optymalnych decyzji* – takie przesłanie uczestnikom konferencji przekazał minister rolnictwa i rozwoju wsi Jan Krzysztof Ardanowski. Jak wynika z dokumentów Unii Europejskiej, dotyczących Wspólnej Polityki Rolnej, po 2020 r. wzrośnie bowiem

rola doradztwa rolniczego, dla którego przewidziano nowe zadania. O tych zadaniach, jak również o oczekiwaniach wobec doradztwa, dyskutowano podczas konferencji w Starym Polu.

Konferencję prowadził Ryszard Zarudzki, wiceminister rolnictwa i rozwoju wsi. Otwierając konferencję podkreślił, że przyjęte w Polsce kilka lat temu rozwiązanie, dotyczące

utworzenia Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarów wiejskich (SIR), było bardzo dobrym krokiem, wyprzedzającym obecnie wytyczane przez Komisję Europejską kierunki rozwoju Systemu Wiedzy i Innowacji w Rolnictwie (AKIS). Również liczne, podejmowane od czterech lat inicjatywy resortu, przyczyniły się do zacieśnienia współpracy pomiędzy nauką a doradztwem rolniczym, a tym samym do zwiększenia dostępności wiedzy o innowacyjnych rozwiązaniach dla rolnictwa i wsi. W swoim wystąpieniu minister Zarudzki przedstawił również wyzwania stojące przed doradztwem z perspektywy MRiRW, wśród których szczególną uwagę poświęcił podnoszeniu kompetencji doradców oraz zapewnieniu doradcom odpowiednich warunków pracy i płacy.

Podczas sesji plenarnych w pierwszym dniu konferencji, prelegenci przedstawili szereg informacji, propozycji i przykładów dobrych rozwiązań w doradztwie i systemie AKIS w różnych krajach Europy.

Inge van Oost z Komisji Europejskiej w swoim wystąpieniu wyjaśniła, czym jest system AKIS oraz jakie przykładowe działania mogą być podejmowane w celu jego wzmocnienia. Zgodnie z podaną przez nią definicją (cyt.) „AKIS to organizacja i interakcja ludzi, organizacji i instytucji, które wykorzystują i generują wiedzę i innowacje dla rolnictwa i powiązanych dziedzin”. Przedstawicielka KE zwróciła szczególną uwagę na fakt, że w centrum każdego systemu AKIS powinien być rolnik i jego potrzeby, a współudział rolników w tworzeniu i wdrażaniu nowych rozwiązań ma podstawowe znaczenie dla dostosowania tych rozwiązań do faktycznych potrzeb rolników. Jednocześnie podkreśliła, że zgodnie z dokonanym w 2014 r. przeglądem systemów AKIS w państwach członkowskich UE, system AKIS w Polsce został uznany za dobrze zintegrowany i silny.

Polskie doświadczenia i dobre praktyki z perspektywy doradztwa rolniczego przedstawili: Ireneusz Drozdowski, dyrektor Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz Andrzej Dolny, dyrektor Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego (PODR). Podczas prezentacji omówione zostały zarówno działania obecnie podejmowane przez jednostki doradztwa rolniczego we współpracy z innymi partnerami systemu AKIS, jak i wyzwania stojące przed doradztwem w Polsce. Również przedstawiciele doradztwa z Litwy, Łotwy i Niemiec przedstawili podejmowane przez siebie działania w kierunku wzmocnienia doradztwa, w szczególności w zakresie wprowadzania

ICT w usługach doradczych, szkoleniu doradców i współpracy z rolnikami w tworzeniu grup operacyjnych EPI.

Część plenarną konferencji zakończyła prezentacja doświadczeń i wniosków z ponad czterdziestoletniej pracy w doradztwie wieloletniego dyrektora Oddziału PODR w Starym Polu Antoniego Hajdaczuka.

Pierwszy dzień konferencji zamknęła część uroczysta, podczas której miało miejsce uroczyste upa-

ropejskiej i grupy roboczej ds. AKIS. Strategiczną grupę roboczą ds. AKIS przy Komitecie SCAR reprezentowała jej przewodnicząca – Anikó Juhász, wiceminister rolnictwa Węgier. Podczas panelu przedstawiła możliwości wzmocnienia roli doradztwa z perspektywy grupy, jak również zaprezentowała przykłady węgierskich rozwiązań w doradztwie rolniczym (np. obowiązkowa rejestracja doradców). Następnie, informacje o działa-

Prowadzący konferencję Ryszard Zarudzki w swoim wystąpieniu szczególną uwagę poświęcił podnoszeniu kompetencji doradców oraz zapewnieniu im odpowiednich warunków pracy i płacy

miętnienie 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej oraz sowieckiej agresji na Polskę. Minister Jan Krzysztof Ardanowski, wiceminister Ryszard Zarudzki oraz poseł Kazimierz Smoliński zasadzili dąb pamięci 1939 i wraz z uczestnikami konferencji oddali hołd ofiarom II wojny światowej. Następnie odstonili pamiątkową tablicę poświęconą powrotowi w granice Polski w 1945 r. ziem utraconych w zaborze pruskim.

W drugim dniu konferencji odbyła się sesja panelowa, dotycząca obecnego stanu i możliwości wzmocnienia systemu AKIS w Polsce. W panelu, moderowanym przez ministra Zarudzkiego, udział wzięli przedstawiciele doradztwa, nauki, rolnictwa i edukacji rolniczej, a także przedstawiciele Komisji Eu-

ropiejskiej i grupy roboczej ds. AKIS. Systemu AKIS przekazali przedstawiciele: nauki – prof. Marek Mrówczyński, dyrektor Instytutu Ochrony Roślin – PIB, doradztwa – Wiesława Nowak, dyrektor Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego, szkół rolniczych – Robert Jakubik, dyrektor Departamentu Spraw Społecznych i Oświaty Rolniczej MRiRW. O potrzebach i oczekiwaniach ze strony rolników mówił wiceprezes Pomorskiej Izby Rolniczej Ryszard Kleinszmidt. Inge van Oost wyraziła uznanie dla polskiego modelu szerokiego włączenia doradztwa w system AKIS i zwróciła uwagę na możliwość szerokiego ujęcia w Planie Strategicznym WPR działań wspierających doradztwo i funkcjonowanie systemu AKIS. W dyskusji, oprócz panelistów, aktywny udział

Odsłonięcie pamiątkowej tablicy poświęconej powrotowi w granice Polski w 1945 r. ziem utraconych w zaborze pruskim

wzięli uczestnicy konferencji. Poruszono m. in. potrzebę zmiany podejścia do kryteriów oceny jednostek naukowych w celu większego ukierunkowania nauki na potrzeby praktyki gospodarczej i społecznej oraz potrzebę silniejszego włącze-

pach tematycznych: rolnictwo precyzyjne, biogazownie rolnicze, produkcja i konfekcjonowanie warzyw oraz przedsiębiorczość na wsi.

Podsumowując konferencję, minister Ryszard Zarudki stwierdził, że pozwoliła ona na zaprezen-

ską pozytywnie oceniło polski model systemu AKIS. Jednakże każde rozwiązanie może być udoskonalone, zatem w Planie Strategicznym WPR powinny zostać przedstawione planowane działania na rzecz systemu AKIS, czyli dalszej poprawy przepływu wiedzy i wzmacniania powiązań pomiędzy doradztwem, nauką, edukacją i praktyką rolniczą. Aby sprostać przyszłym wyzwaniom, konieczne jest w szczególności stałe doskonalenie i rozwój doradztwa rolniczego, które odgrywa w systemie AKIS rolę łącznika pomiędzy wszystkimi partnerami. W ocenie ministra Zarudkiego, celem działań, w które zaangażowane będą nie tylko podmioty doradcze, ale również rolnicy, ich związki branżowe, szkoły zawodowe oraz uczelnie rolnicze i instytuty badawcze, powinno być funkcjonowanie w Polsce doradztwa rolniczego, które będzie:

- obiektywne, godne zaufania i odpowiedzialne na współczesne wyzwania i potrzeby, w tym w zakresie innowacyjności w rolnictwie;
- świadczące kompleksowe usługi wysokiej jakości, w odpowiedniej formie, dostosowane do potrzeb odbiorców;
- odpowiednio finansowane, dysponujące odpowiednimi narzędziami (również ICT) i sprzętem;
- dobrze przygotowane metodycznie, merytorycznie i praktycznie;
- posiadające dostęp do wysokiej jakości szkoleń, informacji i baz danych;
- współpracujące ściśle z nauką i z innymi partnerami (sieciowanie).

W drugim dniu konferencji odbyła się sesja panelowa, dotycząca obecnego stanu i możliwości wzmocnienia systemu AKIS w Polsce

nia edukacji rolniczej we współpracy z nauką i doradztwem.

Po zakończeniu sesji panelowej uczestnicy konferencji wzięli udział w wizytach w gospodarstwach, z którymi współpracuje Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego. Wizyty odbyły się w czterech gru-

wanie przyszłych oczekiwań wobec systemu doradztwa rolniczego, umożliwiła wymianę doświadczeń z przedstawicielami innych krajów oraz pozwoliła na ocenę naszego przygotowania do nowych wyzwań. Podkreślił jednocześnie, że badania zlecone przez Komisję Europej-

Rolnictwo i obszary wiejskie w latach 2021-2027

Zmiany w programowaniu środków europejskich

Nowy model rozwoju kraju opisywany w „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” przyjętej przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r., zakłada rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Zgodnie z SOR oznacza to m. in.: przeciwdziałanie procesom marginalizacji obszarów wiejskich oraz włączanie w procesy rozwojowe wszystkich jego mieszkańców, dając im możliwość czerpania korzyści ze wzrostu gospodarczego; pełniejsze wyko-

rzystanie w polityce regionalnej potencjałów terytorialnych wszystkich obszarów wiejskich dla kreowania wzrostu i lepszych miejsc pracy oraz wspomaganie endogenicznego rozwoju tych obszarów oraz zmiany w polityce regionalnej – która będzie silniej wzmacniała terytorialne potencjały rozwojowe wszystkich obszarów wiejskich i ich rozwój cywilizacyjny, przynosząc wymierne efekty w postaci dostępności do wysokiej jakości infrastruktury technicznej i usług publicznych oraz dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich.

Zgodnie ze *Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030* – rozwijającą zapisy SOR w odniesieniu do obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego – odpowiedzialność polega m.in. na tworzeniu warunków, które pozwolą na współpracę, wzajemne uzupełnianie się i wykorzystanie potencjału zarówno małych, średnich jak i dużych podmiotów (gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw) oraz umożliwienie rozwoju każdego z nich w sposób zrównoważony.

Zapisy dokumentów strategicznych powinny znaleźć swoje od-

zwierciedlenie w obszarze programowania i finansowania działań publicznych, w tym również tych współfinansowanych ze środków europejskich na nową perspektywę 2021-2027. Należy przy tym wziąć pod uwagę, że tylko część priorytetów krajowych będzie mogła być finansowana ze środków UE z uwagi na skalę krajowych potrzeb oraz selektywność celów i koncentracji tematycznej największych polityk europejskich. Tym bardziej więc konieczne jest, aby realizacja strategii krajowych odbywała się poprzez programy i działania tworzące jednolite, spójne podejście do rozwoju obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego na poziomie krajowym i regionalnym oraz w ramach wszystkich dostępnych środków publicznych do 2030 r.

Propozycje KE dotyczące wieloletnich ram finansowych UE (WRF) na lata 2021-2027 zakładają wartości relatywnie mniejsze gospodarczo w stosunku do obecnego budżetu na lata 2014-2020 (redukcja z 1,16% DNB UE-27 do 1,11%, w cenach stałych z 2018 r., w ujęciu kwotowym budżet UE ma być o 5% wyższy i wynosi 1 135 mld euro), przy czym udział Polski w budżecie wspólnej polityki rolnej byłby wyższy niż obecnie. Projekt budżetu UE na lata 2021-2027 ma też nową strukturę wynikającą z nowych priorytetów politycznych (bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne, migracje). Projekt nowych WRF zakłada wzrost wydatków w obszarach uznanych za te, o największej europejskiej wartości dodanej (badania, innowacje, cyfryzacja, klimat i środowisko, młodzież, migracje) oraz cięcia w „tradycyjnych” politykach.

Kwota przeznaczona na wspólną politykę rolną dla wszystkich krajów członkowskich UE wynosi 365 mld euro w cenach bieżących (324,3 mld euro w cenach stałych).

Na płatności bezpośrednie i interwencje rynkowe KE przewidziano 286,2 mld euro w cenach bieżących (254,2 mld euro w cenach stałych), zaś na rozwój obszarów wiejskich 78,8 mld euro w cenach bieżących (70 mld euro w cenach stałych). Proponowana całkowita alokacja WPR dla Polski na lata 2021-2027 wynosi 30,63 mld euro.

Udział I i II filara WPR oraz polityki spójności w całkowitej alokacji proponowanej przez KE dla Polski na lata 2021-2027 w ramach obu polityk

Alokacja na politykę spójności dla wszystkich krajów członkowskich UE wynosi 330,6 mld euro. Propozycja alokacji dla Polski to 64,4 mld euro (w cenach z 2018 r. przed transferami)

Instrumentem finansowym wspierającym realizację celów WPRy w poszczególnych Państwach Członkowskich jest Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR). Zgodnie z propozycją budżetu przedstawioną przez KE w maju 2018 r. koperta finansowa przewidziana na realizację EFMR we wszystkich krajach członkowskich razem to 6,14 mld euro (w cenach bieżących). Koperta przeznaczona na EFMR w nowym okresie programowania 2021-2027 dla Polski wyniesie 0,5 mld euro.

Uzupełnienie dla ww. funduszy UE mają stanowić m.in. środki

w ramach pozostałych polityk unijnych i programów wdrażanych z poziomu UE jak np. program „Horyzont Europa”. Komisja Europejska proponuje przydzielenie 100 mld euro na badania naukowe i innowacje w następnym długoterminowym budżecie UE na lata 2021-2027, co obejmuje kwotę dla wszystkich krajów członkowskich ogółem w wysokości 97,6 mld euro na „Horyzont Europa” (z czego 3,5 mld euro zostanie przydzielone w ramach Funduszu InvestEU) oraz 2,4 mld euro na program badawczo-szkoleniowy Euratom (w ramach którego finansuje się badania naukowe i szkolenia w zakresie bezpieczeństwa jądrowego, jądrowego bezpieczeństwa fizycznego i ochrony radiologicznej, będzie wspierać również mobilność naukowców zajmujących się tematyką jądrową w ramach Działania Marii Skłodowskiej-Curie).

Zgodnie z propozycją legislacyjną ws. WPR po 2020 r., aby w dalszym ciągu WPR mogła przyczynić się do zrównoważonego rozwoju rolnictwa, produkcji żywności oraz obszarów wiejskich, jej cele na lata 2021-2027 zorientowane są na rentowność i dochody gospodarstw rolnych, bardziej skuteczną realizację polityki w zakresie ochrony środowiska i klimatu, a także na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Celem przekrojowym dla wszystkich działań realizowanych z wykorzystaniem środków WPR ma być wspieranie wiedzy, innowacji i cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Działania projektowane w ramach Planu Strategicznego WPR 2021-2027 powinny realizować następujące cele szczegółowe:

- wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego;

- zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację;
- poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości;
- przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także wykorzystanie zrównoważonej energii;
- wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze;
- przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu;
- przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich;
- promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa;
- poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, zapobiegania marnotrawieniu żywności, jak również dobrostanu zwierząt.

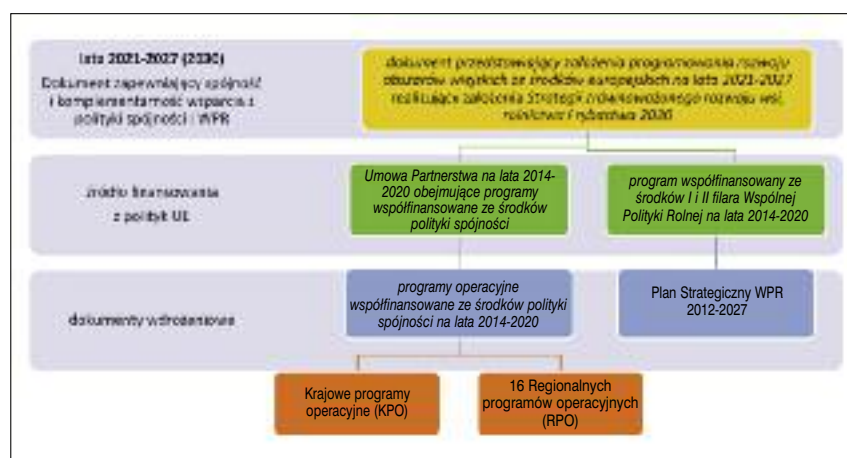
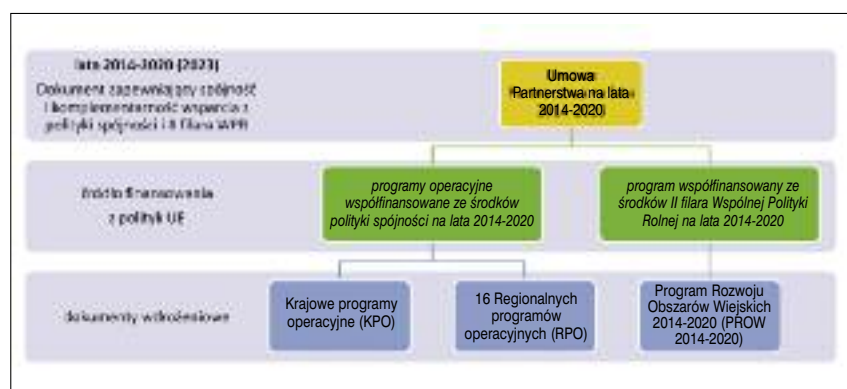
Propozycja KE odnośnie polityki spójności po 2020 r. wskazuje na 5 celów tematycznych:

- Cel Polityki 1 – bardziej inteligentna Europa (Smarter Europe);
- Cel Polityki 2 – bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa (a Greener, carbon free Europe);
- Cel Polityki 3 – lepiej połączona Europa (a more Connected Europe);
- Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym (a more Social Europe);
- Cel Polityki 5 – Europa bliżej obywateli (a Europe closer to citizens) – zintegrowany i zrównoważony rozwój

ważony rozwój wszystkich typów terytoriów.

KE zaproponowała również zmianę w zakresie systemu dokumentów wdrożeniowych wyłączając z Umowy Partnerstwa Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i ustanawiając utworzenie w każdym państwie członkowskim jednego Planu Strategicznego WPR prezentującego sposób wykorzystania środków I i II filara Wspólnej Polityki Rolnej.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym oraz uwzględniając treść propozycji legislacyjnych przedstawionych przez KE minister rolnictwa i rozwoju wsi zwrócił się z prośbą do marszałków województw o włączenie do prac nad przyszłymi Regionalnymi Programami Operacyjnymi przedstawicieli wojewódzkich Zespołów ds. analizy szans i zagrożeń oraz potencjalnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich. W ten sposób możliwe jest zapewnienie ciągłości

Cele zaprojektowane dla WPR i polityki spójności na lata 2021-2027 wykazują wiele obszarów, w których polityki te wzajemnie się uzupełniają, co daje szansę na większe zaangażowanie środków polityki spójności na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach nowych krajowych i regionalnych programów operacyjnych tej polityki.

i spójności między działaniami zaprojektowanymi w dokumentach strategicznych dot. rozwoju obszarów wiejskich i zakresem wsparcia projektowanym w dokumentach wdrożeniowych w ramach polityki regionalnej.

Departament Strategii i Analiz

☎ 22 623 18 44

Zdjęcie: fotolia

Krajowy Dzień Soi

W Stacji Doświadczalnej Oceny Odmian w Chrząstowie koło Nakła nad Notecią pod koniec sierpnia br. odbył się Krajowy Dzień Soi połączony z seminarium i prezentacją odmian soi na polu doświadczalnym. Krajowy Dzień Soi to tylko jeden z całego cyklu spotkań i seminariów zaplanowanych w roku 2019 przez COBORU, których celem jest popularyzacja uprawy tego gatunku oraz przedstawienie wyników badań z odmianami soi.

W spotkaniu uczestniczył minister rolnictwa Jan Krzysztof Ardanowski, który mówił m.in. o szansach na zmniejszenie deficytu krajowego białka paszowego. Minister podkreślił, że uprawa soi w Polsce jest nie tylko możliwa, ale bardzo potrzebna. Wielkim problemem jest uzależnienie Polski, polskiego systemu paszowego od zewnętrznego źródła białka, jakim jest modyfikowana genetycznie ruta sojowa. Soja jest rośliną wartościową, która jest bardzo ważna dla świata. Uprawę soi w Polsce umożliwił postępowy hodowlany i jak wynika z badań może być ona uprawiana właściwie w całym kraju. Obecnie w Polsce na zakup sruły sojowej przeznaczają się rocznie około 4 mld zł. Według ministra rolnictwa znaczna część tego białka mogłaby zostać zastąpiona białkiem krajowym.

Podczas seminarium prof. Edward Gacek, dyrektor Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych, omówił wyniki badań dotyczące przydatności soi do uprawy w Polsce. Prof. Gacek poinformował, że w ramach „Inicjatywy białkowej COBORU” zwiększono liczbę doświadczeń odmianowych dla tradycyjnych gatunków bobowatych oraz podwojono liczbę doświadczeń odmianowych z soją. W rezultacie w 2019 r. pro-

wadzone były 52 doświadczenia z 32 odmianami soi, zarówno zarejestrowanymi w Krajowym Rejestrze, jak i z odmianami soi pochodzącymi ze Wspólnego Katalogu

Uczestnicząc w Krajowym Dniu Soi minister rolnictwa Jan Krzysztof Ardanowski mówił m.in. o szansach na zmniejszenie deficytu krajowego białka paszowego

odmian roślin UE. Wyniki prowadzonych badań wskazały, że wysokość i wierność plonowania tej grupy roślin zależy od precyzyjnego doboru odmian do uprawy w poszczególnych rejonach kraju, co wykorzystuje potencjał genetyczny nowych odmian tych gatunków w praktyce rolniczej. Ponadto prof. Gacek zaznaczył, że „Listy odmian soi zalecanych do uprawy na

2019 r.” są publikowane przez stację doświadczalną COBORU już w 15 województwach.

Wystąpienie Beaty Kaliskiej, dyrektorki Stacji Doświadczalnej Oceny Odmian w Chrząstowie, dotyczyło wyników prac nad przydatnością odmian soi do uprawy w województwie kujawsko-pomorskim. Prelegentka podkreśliła edukacyjną rolę sieci poletek demonstracyjnych COBORU z wszystkimi zalecanymi do uprawy odmianami roślin białkowych i soi.

Podsumowując należy podkreślić, że wyniki badań nad przydatnością odmian soi do uprawy w Polsce mają kluczowe znaczenie dla zwiększenia arealu uprawy tych roślin oraz poprawy bilansu roślinnego białka paszowego.

Departament Hodowli i Ochrony Roślin

☎ 22 623 21 51

Zdjęcie: archiwum MRiRW

W FINLANDII O ROLNICTWIE I ZMIANACH KLIMATU

Minister Jan Krzysztof Ardanowski uczestniczył 24 września br. w nieformalnym posiedzeniu Rady Ministrów UE ds. rolnictwa odbywającym się w Helsinkach.

Prezydencja fińska zaproponowała dyskusję na bazie przygotowanego dokumentu pt. „Zmiana roli rolników w działaniach w dziedzinie klimatu – promowanie zrównoważonego rolnictwa poprzez sekwestrację dwutlenku węgla w glebie”.

Polski minister zwrócił uwagę, że rolnictwo i leśnictwo odgrywają kluczową rolę w pochłanianiu dwutlenku węgla i wprowadzaniu go do gleby. Dla przyszłego rolnictwa ochrona gleby, jej urodzajność, żyzność są bardzo ważne w zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego Europy i świata. System badań, a przede wszystkim edukacji, jest bardzo ważny, by te cele były dobrze rozumiane przez rolników. Według ministra Ardanowskiego – problem jest głębszy.

– *Rolnicy o niskich dochodach, osaczeni przez ekspansywne banki, ograniczani w swojej produkcji przez ludzi, którzy na wsi chcą mieszkać nie jako rolnicy, nie będą realizować z wielką ochotą dodatkowych nałożonych wymagań, które nie przynoszą im wymiernych korzyści* – podkreślił minister Ardanowski.

– *Należy wpływać na społeczeństwo, na polityków w prezentowaniu podejścia: jeżeli chcesz mieć czystą wodę, w ogóle mieć wodę, jeżeli chcesz mieć czyste powietrze, lasy, roślinność, to wiesz, że to wymaga środków, nie tylko przymusu dla rolników. Może to zmienić podejście polityków do finansowania wspólnej polityki rolnej i jej nowych wyzwań. Politycy, którzy kwestionują wspieranie działań w ramach I i II filara WPR, powinni być bardziej hojni w finansowaniu celów polityki rolnej, które służą społeczeństwu – nie tylko rolnikom, ale całemu społeczeństwu, by uchronić wszystkich przed skutkami zmian klimatycznych* – powiedział minister Ardanowski.

– *Ministrowie rolnictwa czują ten obowiązek wobec*

całego społeczeństwa, wobec nowych wyzwań (środowisko, klimat), ale potrzebne są narzędzia do realizacji tej polityki – podkreślił szef polskiej delegacji.

– *Prezentowane jest często podejście: po co dopłacać do żywności, skoro w Europie nikt nie głoduje. Po co dopłacać do rozwoju obszarów wiejskich, które to obszary nie odstają wyraźnie od stylu życia w mieście, choć różnice w poziomie życia mieszkańców wsi pomiędzy zachodnią i wschodnią Europą są nadal ogromne. Utrudnia to uzgodnienie odpowiedniego finansowania wspólnej polityki rolnej. Należy wpływać na społeczeń-*

Minister rolnictwa Jan Krzysztof Ardanowski w czasie nieformalnego posiedzenia Rady Ministrów UE ds. rolnictwa w Helsinkach

Wrześniowe posiedzenie było także okazją do spotkań bilateralnych. Szef polskiego resortu rozmawiał m.in. z Carolą Schouten, minister rolnictwa, zasobów naturalnych i jakości żywności Holandii

stwo, na polityków, którzy reprezentują społeczeństwo, by zmienić podejście do finansowania wspólnej polityki rolnej – stwierdził polski minister.

Ministrowie rolnictwa w dyskusji byli zgodni co do faktu, że ochrona środowiska i walka ze zmianami klimatu nabiera coraz większego znaczenia. Rosną oczekiwania społeczne wobec roli, którą ma do odegrania rolnictwo UE w tym względzie. Komisja Europejska poinformowała, że nowe propozycje działań środowiskowych zawartych w pakiecie legislacyjnym dot. WPR po roku 2020 wychodzą naprzeciw tym oczekiwaniom (wzmocniona warunkowość), dając państwom członkowskim elastyczne ramy do działania i realizacji celów środowiskowych.

Na marginesie nieformalnego posiedzenia Rady Ministrów UE ds. rolnictwa odbywały się także spotkania bilateralne. Jan Krzysztof Ardanowski rozmawiał z ministrem rolnictwa i rozwoju wsi Irlandii Michaeliem Creedem. Głównym tematem dyskusji były sprawy brexitu oraz przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej. Ministrowie

uzgodnili potrzebę wspólnych i solidarnych działań wobec zagrożeń, jakie dla sektora rolnego niesie bezumowny brexit. Potrzebne będą środki w budżecie UE na wsparcie sektorów dotkniętych zmianami w polityce handlowej z Wielką Brytanią. Minister Ardanowski podkreślił potrzebę odpowiedniego budżetu na WPR po 2020 r. oraz wyrównania dopłat bezpośrednich. Zróżnicowanie dopłat bezpośrednich nie ma uzasadnienia wobec wyrównywania się kosztów prowadzenia produkcji rolniczej w państwach UE.

Podczas spotkania bilateralnego ministra Ardanowskiego z ministrem rolnictwa, zasobów naturalnych i jakości żywności Holandii Carolą Schouten podkreślono znaczenie wymiany dobrych praktyk w walce ze zmianami klimatu, w tym walce z suszą, roli nowych odmian roślin, doradztwa i nowych technologii.

SPOTKANIE Z KOMISARZEM DS. ROLNICTWA PHILEM HOGANEM

3 września 2019 r. minister Jan Krzysztof Ardanowski spotkał się z Philem Hoganem, komisarzem ds. rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Spotkanie odbyło się w ramach dorocznej Narady Ambasadorów.

Minister i komisarz omówili na wstępie kwestie instytucjonalne dotyczące procesu kształtowania nowej Komisji Europejskiej.

Minister Ardanowski wyraził uznanie dla decyzji KE dotyczących zwiększenia poziomu zaliczek w ramach płatności bezpośrednich i płatności obszarowych PROW, jak również za przychylenie się do polskiego wniosku o umożliwienie Polsce skorzystania z derogacji dotyczącej zazielenienia. Zaznaczył, że decyzja ta wychodzi naprzeciw naszym oczekiwaniom w związku z tegoroczną suszą w Polsce i jej skutkami, z którymi muszą się zmierzyć rolnicy. Komisarz zapewnił, że uważnie monitoruje sytuację klimatyczną w krajach UE, w tym w Polsce. Minister Ardanowski zaapelował również do komisarza o przygotowanie rozwiązań prawnych umożliwiających wprowadzenie odpowiedniego wsparcia finansowego dla producentów rolnych dotkniętych suszą.

Odnosnie przyszłej WPR minister podkreślił znaczenie dla Polski elastyczności, tj. możliwości przesunięć między filarami i dofinansowania z budżetu krajowego. Komisarz Hogan

pozytywnie odniósł się do tych postulatów i stwierdził, że odpowiednie rozwiązania w ramach pomocy publicznej i *de minimis* zostały zaproponowane.

W rozmowie zostały ponownie podniesione obawy Polski dotyczące wpływu na europejskie rynki umowy z Mercosurem, związane z przywozem do Unii Europejskiej żywności, która nie będzie spełniała wysokich europejskich

W ramach dorocznej Narady Ambasadorów minister Jan Krzysztof Ardanowski spotkał się z Philem Hoganem, komisarzem ds. rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich UE

norm dotyczących proekologicznych warunków produkcji. Minister zaakcentował obawy dotyczące przyszłości rynku cukru i powiedział, że Polska oczekuje na przedstawienie przez KE szczegółowych założeń instrumentów zabezpieczających. Zapytał również o dostęp do rynku amerykań-

skiego polskich produktów, takich jak jabłka i gruszki oraz tytoń, które są w gestii negocjacyjnej KE i USA.

Komisarz nie podzielił obaw dotyczących umowy z Mercosurem. Stwierdził, że zostały w niej przewidziane odpowiednie mechanizmy pozwalające zabezpieczyć rynki przed ewentualnymi kryzysami. Zaznaczył również, że jakość sprowadzanych produktów jest kontrolowana. Zwrócił także uwagę, że w przypadku wołowy największym problemem jest spadek konsumpcji w UE. Złożył również deklarację, że jeśli obejmie stanowisko komisarza ds. handlu, będzie podejmował intensywne działania na rzecz otwierania innych rynków, w tym przede wszystkim chińskiego. Zadeklarował, że jeśli Brazylia nie będzie przestrzegała Porozumienia Parryskiego to umowa z Mercosurem nie wejdzie w życie.

W dyskusji dotyczącej kwestii rynkowych strona polska zwróciła również uwagę na problem kumulacji na naszym rynku towarów dostarczanych z Ukrainy. Minister podkreślił, że Polska wspiera przemiany i rozwój Ukrainy, ale relacje powinny mieć charakter symetryczny. Komisarz stwierdził, że przyjrzy się temu problemowi i być może w ramach przeglądu umowy stowarzyszeniowej możliwe będzie wprowadzenie jakichś rozwiązań.

W rozmowie minister Ardanowski wyraził także poważne obawy z powodu możliwych zakłóceń na rynkach rolnych w sytuacji przewidywanego brexitu. W polskim eksporcie rolno-spożywczym do Zjednoczonego Królestwa dominują produkty sektora mięsnego (w szczególności mięso i przetwory drobiowe). To właśnie w imporcie tych produktów z Unii Europejskiej, w przypadku bezumownego brexitu, Wielka Brytania zamierza wprowadzić cła.

Po koniec rozmowy minister podniósł rosnące znaczenie Polski jako lidera w regionie integrującego działania

państw bałtyckich i Grupy Wyszehradzkiej. W tym kontekście podkreślił znaczenie inicjatywy BIOEAST, gdyż ośrodkiem naukowym z naszej części Europy często jest trudno konkurować z ośrodkami z państwa starej Unii. Zaapelował o wprowadzanie przez przyszłą Komisję odpowiednich rozwiązań wyrównujących szanse w tym zakresie.

Podczas Narady Ambasadorów minister Ardanowski i komisarz Hogan wzięli udział w panelu dyskusyjnym dotyczącym *Reformy Wspólnej Polityki Rolnej w kontekście przyszłych Wieloletnich Ramach Finansowych, bezpieczeństwa żywnościowego i międzynarodowych porozumień handlowych*. W trakcie panelu komisarz oraz minister przedstawili wyzwania, jakie zostały zdefiniowane wobec WPR. Rosnące oczekiwania społeczeństwa w stosunku do jakości żywności oraz większa dbałość o środowisko i klimat wymagają finansowania w ramach nowej perspektywy finansowej.

Komisarz Hogan zaznaczył także, że Polska potrzebuje silnej Unii Europejskiej, a Unia Europejska potrzebuje silnej Polski. Komisarz stwierdził, że Europa stoi obecnie przed wieloma wyzwaniami takimi jak brexit czy walka ze zmianami klimatu oraz zwrócił uwagę na możliwości, jakie daje rozwój inwestycji w Afryce i współpraca z Chinami.

Natomiast minister Ardanowski podkreślił znaczenie rolnictwa jako ważnego elementu rozwoju Polski, która jest znaczącym eksporterem żywności. W tym miejscu zaapelował do zebranych na sali ambasadorów o jeszcze bardziej intensywne działania prowadzące do rozwoju eksportu na poszczególne rynki. Poinformował, że również za pośrednictwem instytucji międzynarodowych takich jak Światowy Program Żywnościowy i Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa podejmujemy działania mające sprzyjać rozwojowi sektora żywnościowego w Polsce.

WIZYTA PRZEDSTAWICIELI WIETNAMSKIEGO RESORTU ROLNICTWA

11 września 2019 r. sekretarz stanu Szymon Giżyński, spotkał się z wiceministrem rolnictwa i rozwoju wsi Socjalistycznej Republiki Wietnamu Tran Thanh Nam oraz towarzyszącą delegacją z wietnamskiego resortu rolnictwa.

Rozmowy skoncentrowane były na omówieniu możliwości rozwoju i umacniania relacji dwustronnych w dziedzinie rolnictwa. Wiceminister Giżyński wyraził nadzieję na intensyfikację

wzajemnie korzystnej współpracy handlowej produktami rolno-spożywczymi. Polska delegacja zaprezentowała postulaty odnośnie eliminacji barier w dostępie do rynku wietnamskiego dla produktów rolno-spożywczych z Polski, w tym – przede wszystkim – uznanie przez Wietnam regionalizacji w odniesieniu do ASF oraz uzyskanie dostępu do rynku wietnamskiego dla produktów wieprzowych poddanych obróbce termicznej, mięsa wołowego oraz świeżych owoców borówki wysokiej. Poruszone zostały także kwestie dotyczące eksportu z Polski mięsa drobiowego, produktów rybo-

tówstwa oraz mięsa zwierząt dzikich.

Strona wietnamska z uznaniem odniosła się do polskich osiągnięć w zakresie produkcji i przetwórstwa rolno-spożywczego oraz wyraziła zainteresowanie wymianą doświadczeń w tym zakresie. Wskazała także na konieczność podejmowania działań na rzecz zwiększania wymiany handlowej artykułami rolno-spożywczymi. W odpowiedzi strona polska przedstawiła ofertę Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, który aktywnie wspiera kontakty polskich i wietnamskich przedsiębiorców. W 2019 r. KOWR zorganizował dwie misje gospodarcze polskich firm do Wietnamu, połączone z wystąpieniami na targach rolno-spożywczych.

Podsumowując spotkanie obaj wiceministrowie wyrazili nadzieję na dalsze zacieśnianie relacji i podejmowanie wspólnych inicjatyw, które zaowocują wymiernymi korzyściami dla rozwoju sektora rolnego w Polsce i w Wietnamie.

Wietnam jest najważniejszym rynkiem docelowym dla polskich

W pierwszej połowie września podsekretarz stanu Szymon Giziński gościł delegację wietnamskiego resortu rolnictwa pod przewodnictwem Tran Thanh Nam, wiceministra rolnictwa i rozwoju wsi

produktów rolno-spożywczych w Azji Południowo-Wschodniej. 53% ogólnej wartości produktów wysyłanych z Polski do Wietnamu to artykuły rolno-spożywcze. W 2018 r. zanotowano wzrost polskiego eksportu towarów rolno-spożywczych do Wietnamu o 26% do poziomu 151 mln euro wobec 120 mln euro w 2017 r. Główne produkty eksportowane z Polski to: filety rybne, mięso drobiowe, mąki, grysiki i granulki z mięsa i podrobów, ryb, mięso wieprzowe, mleko i śmietana zagęszczone.

WSPÓLNA DEKLARACJA KRAJÓW BAŁTYCKICH

Na początku września br. w Serocku koło Warszawy odbyło się spotkanie ministrów rolnictwa państw bałtyckich. Gośćmi polskiego ministra rolnictwa byli Mart Järvik, minister spraw wiejskich Estonii, Kaspars Gerhards, minister rolnictwa Łotwy oraz Andrius Palionis, minister rolnictwa Litwy.

Podkreślając silne związki pomiędzy krajami bałtyckimi, wynikające ze wspólnej historii, kultury, struktury gospodarki, minister Jan Krzysztof Ardanowski wskazał na zbieżność stanowisk w wielu kwestiach, mimo różnej specyfiki rolnictwa w każdym z krajów. Podkreślił, że kraje bałtyckie powinny działać razem na forum UE, artykułując interesy nowych państw członkowskich UE.

W części rozmów poświęconej reformie Wspólnej Polityki Rolnej w kontekście nego-

tacji Wieloletnich Ram Finansowych, ministrowie zgodnie opowiedzieli się za koniecznością zapewnienia odpowiedniego budżetu na realizację nowych celów i wyzwań, jak również stanowczo podkreślili potrzebę równych warunków konkurencji dla rolników w UE poprzez wyrównanie dopłat bezpośrednich.

Wobec ryzyka, jakie stanowi bezumowne wyjście Zjednoczonego Królestwa z Unii Europejskiej, ministro-

Podpisanie wspólnej deklaracji ministrów rolnictwa państw bałtyckich

wie wskazywali na konieczność zapewnienia przez Komisję Europejską nadzwyczajnych środków na działania kryzysowe. Brexit oznacza wiele niewiadomych i stanowi dla krajów bałtyckich ogromne wyzwanie z uwagi na znaczenie rynku brytyjskiego dla eksportu towarów rolno-spożywczych.

W dyskusji podkreślano także znaczenie małych gospodarstw rolnych, jako kluczowego elementu zrówno-

ważonego rolnictwa. Ministrowie zgodzili się, że małe gospodarstwa pełnią ważne funkcje dla zagospodarowania, rozwoju terenów wiejskich oraz zapobiegania ich wyludnianiu się.

W konkluzjach spotkania, ministrowie podpisali wspólną deklarację, w której zawarte zostały kluczowe postulaty krajów bałtyckich w odniesieniu do przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej.

WSPÓŁPRACA POLSKO-CHIŃSKA

Pod koniec sierpnia br. odbyło się VIII posiedzenie Polsko-Chińskiej Grupy Roboczej ds. Współpracy w Dziedzinie Rolnictwa pod przewodnictwem Rafała Romanowskiego, podsekretarza stanu w MRiRW oraz Han Jun, wiceministra rolnictwa i obszarów wiejskich Chińskiej Republiki Ludowej.

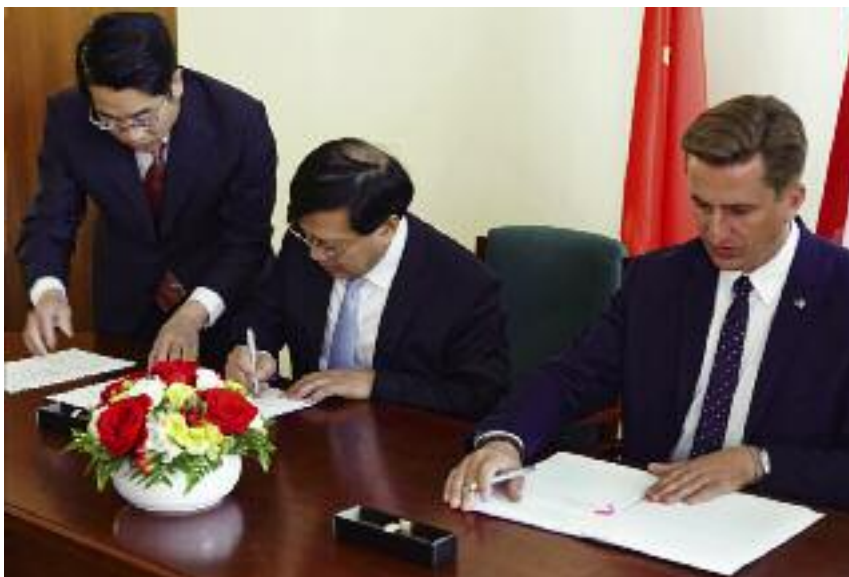
W spotkaniu wzięli udział eksperci z obu resortów oraz przedstawiciele kierownictwa polskich inspekcji weterynaryjnej i fitosanitarnej, a także Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

W trakcie rozmów omawiano najważniejsze tematy z zakresu polsko-chińskiej współpracy w dziedzinie rolnictwa, w szczególności dotyczące kwestii dostępu polskich produktów rolno-spożywczych do rynku chińskiego. Strona polska wyraziła nadzieję na szybkie zakończenie trwających prac nad rozszerzeniem listy polskich zakładów mięsa drobiowego dopuszczonych do rynku chińskiego, a także rozszerzeniem eksportowanego asortymentu o jadalne produkty uboczne z mięsa drobiowego. Podkreśliła także zainteresowanie przyspieszeniem prac nad procedurą zatwierdzającą do rynku chińskiego mięso wołowe, produkty mleczne z przeznaczeniem na pasze, świeże owoce borówki wysokiej, a także mąkę pszenną, żytnią i orkiszową. Strona chińska zadeklarowała wsparcie przy dalszym procedowaniu i przyspieszeniu procedur w zakresie dostępu do rynku dla kolejnych produktów rolno-spożywczych z Polski.

Obie strony wyraziły gotowość do rozwijania współpracy handlowej oraz podejmowania działań promujących produkty rolno-spożywcze podczas najważniejszych imprez targowo-wystawienniczych w Polsce i w Chinach.

Dyskusja dotyczyła także polsko-chińskiej współpracy naukowej w dziedzinie rolnictwa oraz możliwości jej intensyfikacji. Strona chińska zachęciła do szerszej współpracy eksperckiej na zasadzie wymiany międzyludzkiej oraz dzielenia się doświadczeniami.

Podczas swojej wizyty w Polsce minister Han Jun odbył także kurtuazyjne spotkanie z ministrem Janem Krzysztofem Ardanowskim. Minister Ardanowski podkreślił wysoką intensywność kontaktów między obydwojma resortami. Wyraził także oczekiwanie na podejmowanie działań ukierunkowanych na zmniejszenie defi-

Kwestia dostępu polskich produktów rolno-spożywczych do rynku chińskiego była najważniejszym tematem spotkania podsekretarza stanu Rafała Romanowskiego z Han Jun, wiceministrem rolnictwa Chin

cytu w dwustronnych obrotach handlowych artykułami rolno-spożywczymi.

Chiny, z uwagi na bardzo duże zainteresowanie polskich przedsiębiorców chińskim rynkiem, pozostają krajem priorytetowym w promocji polskiego sektora rolno-spożywczego. Polska odnotowuje wysokie ujemne saldo handlowe w obrocie artykułami rolno-spożywczymi z Chinami, które w 2018 r. wyniosło -252,1 mln eu-

ro. W 2018 r. wartość eksportu do Chin wzrosła o 26% (w porównaniu do 2017 r.), do kwoty 127,9 mln euro. Głównymi towarami rolno-spożywczymi eksportowanymi z Polski do Chin w 2018 r. były produkty mleczarskie, skóry i inne części ptaków z ich piórami lub puchem i przetwory spożywcze z mąki.

ROZMOWY MINISTRÓW ROLNICTWA POLSKI I CZECH

W ramach polsko-czeskich konsultacji międzyrządowych, pod przewodnictwem premiera Mateusza Morawieckiego oraz premiera Republiki Czeskiej Andreja Babisza, odbyło się spotkanie ministra rolnictwa Jana Krzysztofa Ardanowskiego z Miroslavem Tomanem, ministrem rolnictwa Czech (28 sierpnia 2019 r.).

Rozmowy dotyczyły współpracy polsko-czeskiej w kwestiach bezpieczeństwa i jakości żywności oraz przyszłej Wspólnej Polityki Rolnej.

Ministrowie rolnictwa potwierdzili zbieżność stanowisk Polski i Republiki Czeskiej w większości kwestii dotyczących przyszłości WPR, mocno akcentując konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu jej finansowania w przyszłych wieloletnich ramach finansowych, jak również potrzebę większej elastyczności i dobrowolności, w tym, możliwość przesunięć pomiędzy I i II filarem, zależnie od specyfiki i potrzeb państw członkowskich.

Obaj ministrowie podkreślali konieczność ograniczenia biurokracji i barier administracyjnych, które stanowią obciążenie dla europejskich rolników.

Wyrazili również zadowolenie z dotychczasowej współpracy w odniesieniu do bezpieczeństwa i jakości żywności, deklarując gotowość dalszej jej intensyfikacji na szczeblu służb weterynaryjnych i ekspertów.

Minister Ardanowski zaprezentował kierunki prac w tym zakresie prowadzone w Polsce, w tym, wprowadzane zmiany legislacyjne w zakresie systemów kontroli weterynaryjnej.

– Czesi z zadowoleniem przyjmują wprowadzane u nas zmiany w systemie nadzoru nad bezpieczeństwem żywności, jak również prace nad ustawą wetery-

naryjną – poinformował po spotkaniu szef polskiego resortu rolnictwa i dodał, że Polska chce skorzystać z doświadczeń czeskich w zwalczaniu afrykańskiego pomoru świń. Czechy to jedyny kraj, któremu udało się zwalczyć ASF. Ministrowie jednoznacznie stwierdzili, że jeżeli chodzi o odstrzał dzików, które są głównym wektorem roznoszenia tej choroby, niezbędne jest wsparcie resortów siłowych.

– Ustaliliśmy także, że przed posiedzeniem Grupy Wyszehradzkiej, które ma się odbyć na początku października w Pradze, w Częstochowie odbędzie się spotkanie polsko-czeskiej grupy roboczej pod kierownictwem wiceministrów obu krajów, aby przygotować na roboczo, do prezentacji na unijnym forum, wspólne stanowiska Polski i Czech m.in. na temat bezpieczeń-

Spotkanie ministrów resortów rolnictwa Polski i Czech

stwa żywności, handlu, ochrony lasów czy też zwalczania ASF – poinformował po spotkaniu minister Jan Krzysztof Ardanowski.

Departament Współpracy Międzynarodowej

☎ 22 623 24 71

Zdjęcia: archiwum MRiRW

Nowe kierunki eksportu

Polskie jabłka pojedą do Tajlandii i Tajwanu

Sukcesem zakończyły się starania Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Ambasady RP w Bangkoku o otwarcie rynku Tajlandii dla polskich jabłek.

Przepisy określają, że eksport jabłek z Polski odbywa się na podstawie zezwolenia importowego, wydawanego przez Departament Rolnictwa Tajlandii. Zezwolenia wydawane są importerom, dlatego konieczne jest bezpośrednie nawiązanie kontaktów handlowych pomiędzy zainteresowanymi tajskimi importerami i polskimi eksporterami.

Wymagania fitosanitarne obejmują zasady rejestracji podmiotów produkujących i pakujących owoce przeznaczone na eksport do Tajlandii, lustracje prowadzone przez producentów na obecność występowania w uprawie określonych organizmów szkodliwych oraz podejmowania działań zwalczających w przypadku ich zaobserwowania, a także wytyczne w zakresie pakowania i oznakowania opakowań, wykorzystywanych do transportu owoców.

W związku z faktem, że rynek Tajlandii został otwarty po zakończeniu bieżącego sezonu wegetacyjnego, na eksport ze zbioru 2019 będą mogły być przeznaczone wyłącznie owoce pochodzące od producentów oraz z pakowalni zarejestrowanych przez wojewódzkie inspektoraty przed tegorocznym sezonem na potrzeby eksportu jabłek do innych państw trzecich, a ich uprawa była kontrolowana i pozytywnie oceniona przez Inspekcję lub jednostkę certyfikującą.

Szczegółowych informacji w zakresie warunków eksportu, w tym aktualizacji wpisu do rejestru, udzielają jednostki terenowe Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Kolejnym, trzecim krajem, do którego na podstawie ustalonych dwustronnie przepisów fitosanitarnych będą wkrótce eksportowane polskie jabłka jest Tajwan.

W dniach 9-12 września 2019 r. został przeprowadzony audyt w sadach oraz miejscach pakowania i przechowywania jabłek, zareje-

Polskie jabłka będą wkrótce eksportowane do Tajlandii i Tajwanu

strowanych w Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa ze względu na eksport owoców na rynek tajwański. Audyt odbył się z inicjatywy Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa i został przeprowadzony przez Biuro ds. Kontroli Zdrowia Zwierząt i Roślin oraz Kwarantanny (BAPHIQ) Tajwan.

Kontrola miała na celu sprawdzenie realizacji wymagań fitosanitarnych Tajwanu przed uruchomieniem

eksportu owoców z Polski ze zbioru 2019.

Przedmiotem eksportu z tegorocznego zbioru będą mogły być wyłącznie jabłka, wyprodukowane w sadach oraz przechowywane i pakowane w miejscach zarejestrowanych w PIORiN przed rozpoczęciem sezonu wegetacyjnego na potrzeby eksportu na ten rynek.

Producenci, zainteresowani eksportem jabłek na Tajwan w przyszłym sezonie powinni:

- zarejestrować produkcję owoców do 30 kwietnia 2020 r. Rejestracji dokonują oddziały wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa. Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa jest zobowiązany do przekazania BAPHIQ listy zarejestrowanych podmiotów najpóźniej do dnia 10 czerwca każdego roku;
- prowadzić produkcję jabłek w systemie integrowanej produkcji roślin (IP);
- prowadzić w sadzie kontrolę na obecność owocówki jabłkóweczki z wykorzystaniem pułapek feromonowych wraz z zapisami wyników kontroli oraz stosowanych zabiegów zwalczania szkodnika.

Zachęcamy producentów oraz podmioty zajmujące się pakowaniem oraz przechowywaniem owoców świeżych – jabłek, do zapoznania się ze szczegółowymi wymaganiami w zakresie importowych wymagań fitosanitarnych Tajwanu.

Departament Współpracy Międzynarodowej

☎ 22 623 24 71

Zdjęcie: fotolia

Świadczenie uzupełniające

dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji

1 października 2019 r. weszły w życie przepisy ustawy z 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz. U. poz. 1622).

Ustawa określa warunki nabywania prawa i tryb przyznawania oraz zasady wypłacania i finansowania świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

Świadczenie uzupełniające stanowi dodatkowe wsparcie dochodowe osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Głównym celem ww. regulacji jest zapewnienie dodatkowych środków służących zaspokajaniu potrzeb życiowych osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji, ze względu na zwiększone koszty związane z pielęgnacją, rehabilitacją i opieką medyczną.

Świadczenie uzupełniające przysługuje osobom, które:

- zamieszkują na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli są:
 - ✓ obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej lub
 - ✓ posiadają prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium RP obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej, lub
 - ✓ cudzoziemcom legalnie przebywającymi na terytorium RP;
- ukończyły 18 lat i których niezdolność do samodzielnej egzystencji została stwierdzona orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej eg-

zystencji albo orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji, albo orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym i niezdolności do samodzielnej egzystencji, albo orzeczeniem o całkowitej niezdol-

niż jednorazowe, wraz z kwotą wypłacaną przez zagraniczne instytucje właściwe do spraw emerytalno-rentowych, przed dokonaniem odliczeń, potrąceń i zmniejszeń, z wyłączeniem:

- ✓ renty rodzinnej przyznanej dzieciom bez względu na ich wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie do ukończe-

Świadczenie zapewni dodatkowe środki na zaspokajanie potrzeb życiowych osobom niezdolnym do samodzielnej egzystencji, ze względu na zwiększone koszty związane z pielęgnacją, rehabilitacją i opieką medyczną. Jego wysokość nie może przekroczyć kwoty 500 zł miesięcznie

ności do służby i niezdolności do samodzielnej egzystencji;

- nie posiadają prawa do świadczeń pieniężnych finansowanych ze środków publicznych albo suma tych świadczeń o charakterze innym

nia 16 lat albo do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia,

- ✓ zasiłku pielęgnacyjnego oraz innych dodatków i świadczeń wypła-

canych wraz z tymi świadczeniami na podstawie odrębnych przepisów nie przekracza kwoty 1600 zł miesięcznie.

Świadczenie uzupełniające przysługuje w wysokości nie wyższej niż 500 zł miesięcznie, przy czym łączna kwota świadczenia uzupełniającego i świadczeń pieniężnych finansowanych ze środków publicznych oraz zagranicznych świadczeń emerytalno-rentowych, z uwzględnieniem wyłączeń, o których mowa w ww. ustawie, nie może przekroczyć 1600 zł miesięcznie.

W razie przyznania, ustania lub ponownego obliczenia wysokości świadczeń pieniężnych finansowanych ze środków publicznych, świadczenie uzupełniające podlega ponownemu obliczeniu, w taki sposób, aby łączna kwota tych świadczeń wraz ze świadczeniem uzupełniającym, z uwzględnieniem wyłączeń, nie przekroczyła kwoty 1600 zł miesięcznie.

Prawo do świadczenia uzupełniającego ustala się na wniosek osoby zainteresowanej składany odpowiednio do organu wypłacającego świadczenie emerytalno-rentowe (KRUS, ZUS, inne).

W przypadku osób pobierających emeryturę lub rentę z KRUS wniosek wraz ze stosownymi dokumentami należy złożyć w jednostce organizacyjnej KRUS wypłacającej świadczenie emerytalno-rentowe (oddział regionalny lub placówka terenowa KRUS). Osoby, które pobierają emeryturę z KRUS oraz z ZUS – wniosek o świadczenie uzupełniające składają w ZUS.

Do wniosku należy dołączyć (o ile nie znajdują się w posiadaniu KRUS) dokumenty niezbędne do ustalenia prawa do świadczenia uzupełniającego, a w szczególności:

- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji lub

- orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji lub

- orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym i niezdolności do samodzielnej egzystencji lub,

- orzeczenie o całkowitej niezdolności do służby i niezdolności do samodzielnej egzystencji,

- w przypadku osób uprawnionych do emerytury lub renty zagranicznej bądź innego świadczenia zagranicznego o podobnym charakterze – dokument potwierdzający prawo do tych świadczeń i ich wysokość, wystawiony przez zagraniczną instytucję właściwą do spraw emerytalno-rentowych.

Osoba składająca wniosek o świadczenie uzupełniające musi ponadto złożyć oświadczenie o nieposiadaniu prawa do świadczeń pieniężnych finansowanych ze środków publicznych lub o posiadaniu prawa do takich świadczeń, wskazując nazwę organu przyznającego oraz wysokość przyznanych świadczeń.

Przyznanie prawa do świadczenia uzupełniającego, odmowa prawa do świadczenia, zmiana jego wysokości oraz stwierdzenie ustania prawa do świadczenia uzupełniającego następuje w drodze decyzji.

W przypadku osób pobierających emeryturę lub rentę jedynie z KRUS, decyzje w sprawie świadczenia uzupełniającego wydaje i świadczenie to wypłaca KRUS.

W razie zbiegu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych, decyzje w sprawie świadczenia uzupełniającego wydaje i świadczenie to wypłaca ten organ, który wypłaca dodatek pielęgnacyjny (KRUS, ZUS, inne).

Świadczenie uzupełniające przysługuje od miesiąca, w którym zostały spełnione warunki wymagane do jego przyznania, nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o to świadczenie. Jeśli ustaną okoliczności będące podstawą przyznania świadczenia uzupeł-

niającego, prawo do tego świadczenia ustaje od miesiąca, w którym nastąpiło zdarzenie będące podstawą utraty prawa do świadczenia uzupełniającego.

Osoba, której przyznano prawo do świadczenia uzupełniającego jest obowiązana poinformować niezwłocznie organ wypłacający świadczenie o wszelkich zmianach mających wpływ na prawo do świadczenia uzupełniającego oraz jego wysokość, w szczególności o:

- nabyciu prawa do świadczeń pieniężnych finansowanych ze środków publicznych (o charakterze innym niż jednorazowe) oraz ich wysokości;

- nabyciu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych przyznanych przez zagraniczne instytucje właściwe do spraw emerytalno-rentowych;

- ustaniu prawa do świadczeń pieniężnych finansowanych ze środków publicznych oraz przyznanych przez zagraniczne instytucje właściwe do spraw emerytalno-rentowych;

- niezamieszkiwaniu na terytorium RP;

- tymczasowym aresztowaniu lub odbywaniu kary pozbawienia wolności.

W przypadku osób, które pobrały nienależnie świadczenie uzupełniające, są one obowiązane do jego zwrotu łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.

Świadczenie uzupełniające jest zwolnione z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Ze świadczenia uzupełniającego nie dokonuje się również potrąceń i egzekucji.

Departament Spraw Społecznych i Oświaty
Rolniczej

☎ 22 623 15 75

Zdjęcie: fotolia

Kupuj świadomie!

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wspólnie z Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa, realizuje ogólnopolską kampanię informacyjną, której celem jest zwiększenie świadomości konsumentów na temat oznakowania „Produkt polski”.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom konsumentów, dotyczącym łatwiejszej identyfikacji produktów wytworzonych z polskich surowców, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowało zasady stosowania oznakowania żywności informacją „Produkt polski”. Przepisy ustawy z 4 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 13.12.2016, poz. 2007) określają jednolite kryteria dotyczące dobrowolnego umieszczania informacji „Produkt polski”. Produkty muszą być wyprodukowane z surowców wytworzonych na terenie Polski z tym, że w produktach przetworzonych dopuszcza się użycie importowanych składników (np. przypraw, bakali) w ilości do 25% masy tych produktów, jednakże pod warunkiem, że składniki takie nie są wytwarzane w kraju.

Znak graficzny zawierający informację „Produkt polski” został określony przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 16 grudnia 2016 r. w sprawie wzoru znaku graficznego zawierającego informację „Produkt polski” (Dz. U. z 2016 r. poz. 2148 z późn. zm.).

Znakowanie tą informacją nie wymaga żadnej rejestracji. Logo „Produkt polski” można pobrać

bezpłatnie ze strony internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (<https://www.gov.pl/rolnictwo/produkt-polski>), na której znajdują się również wszystkie niezbędne informacje i regulacje prawne dotyczące znaku. Taki sposób oznakowania środków spożywczych pozwala zainteresowanym konsumentom łatwo wyszukiwać produkty wytworzone w Polsce z użyciem krajowych surowców.

W kwietniu bieżącego roku uruchomiona została pierwsza odsłona kampanii, podczas której emitowano w telewizji spot informacyjny „Produkt polski”. Wznowiona od września kampania, została znacznie rozszerzona i obejmuje emisję spotów w radiu, telewizji oraz szereg innych działań informacyjno-promocyjnych w obrębie projektu, w tym kampanię online w mediach społecznościowych.

Resort rolnictwa prowadzi również działania, których celem jest upowszechnienie wśród producentów żywności oraz podmiotów, które uczestniczą w łańcuchu dostaw produktów spożywczych, wiedzy na temat możliwości znakowania produktów informacją „Produkt polski”, a także wyróżniania produktów spełniających ww. kryteria na półkach sklepowych. MRiRW skierowało do urzędów, firm, organizacji i instytucji działających w obszarze rolnictwa bądź współpracujących z branżą rolno-spo-

żywcą propozycję włączenia się w realizację ww. kampanii, m.in. poprzez publikację na stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych plakatu informacyjnego lub umieszczenie wydrukowanego plakatu w wybranym miejscu. Do emisji spotu „Produkt polski” oraz ekspozycji plakatu zostały zaproszone m.in. sieci handlowe oraz instytucje publiczne.

W ramach działań skierowanych do rolników i producentów żywności prowadzony będzie cykl szkoleń dla regionalnych producentów żywności i rolników pod nazwą „Akademia Polska smakuje”. Spotkania zostaną przeprowadzone we wszystkich województwach. Motywem przewodnim spotkań będzie kampania „Produkt polski” – zasady, kryteria i zalety stosowania oznaczenia „Produkt polski”.

Na stronie internetowej www.polskasmakuje.pl/produkt-polski zostały zamieszczone informacje dla konsumentów i producentów dot. oznaczenia „Produkt polski” oraz materiały do bezpłatnego pobrania.

W ramach kampanii stworzony został m.in. spot informacyjny, banner, plakat „Kupuj świadomie”. Wszystkie materiały mają za zadanie edukować społeczeństwo w zakresie oznakowania „Produkt polski”. Aktualnie na stronie www.polskasmakuje.pl znajduje się ok. 6,5 tys. produktów, w tym ponad 1,5 tys. posiada oznaczenie „Produkt polski”.

Skąd się biorą produkty ekologiczne

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wspólnie z Głównym Inspektoratem Sanitarnym, realizuje ogólnopolski projekt edukacyjny skierowany do dzieci w wieku przedszkolnym „Skąd się biorą produkty ekologiczne”, którego celem jest zwiększenie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego.

Celem kampanii jest edukacja w zakresie rolnictwa ekologicznego, zarówno w kontekście rozpoznawalności logo rolnictwa ekologicznego, jak też informacji o zasadach produkcji ekologicznej. Kampania ułatwi dzieciom zrozumienie, czym jest rolnictwo i produkty ekologiczne, skąd się one biorą i dlaczego warto je wybierać. W ramach projektu stworzona została dedykowana dzieciom publikacja oraz film animowany.

Niezwykle istotne również jest podjęcie działań informacyjno-edukacyjnych związanych z kształtowaniem świadomości ekologicznej u dzieci oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat.

W ramach kampanii opracowane zostały:

- książka dla dzieci „Skąd się biorą produkty ekologiczne”;
- 12 minutowy film animowany „Skąd się biorą produkty ekologiczne”

edukujące w zakresie oznakowania logo „Rolnictwo ekologiczne” oraz produkcji ekologicznej.

Publikację oraz film można pobrać ze strony internetowej (<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rolnictwo-ekologiczne-dla-dzieci>).

Inauguracja kampanii odbyła się podczas konferencji w Zespole Szkół w Działyniu w woj. kujawsko-pomorskim. Podczas konferencji podpisane zostało porozumienie pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a Głównym Inspek-

toratem Sanitarnym, które zawiera ustalenia dotyczące zasad współpracy obu podmiotów przy realizacji działań dotyczących promocji zdrowia, edukacji zdrowotnej w zakresie kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród dzieci poprzez promocję zbilansowanej i urozmaiconej diety, niskoprzetworzonej, ekologicznej żywności oraz właściwych nawyków z zakresu higieny. Porozumienie podpisali minister rolnictwa i rozwoju wsi Jan Krzysztof Ardanowski oraz główny inspektor sanitarny Jarosław Pinkas.

W szkole przeprowadzona została także pokazowa lekcja edukacyjna „Skąd się biorą produkty ekologiczne”. Lekcje takie będą realizowane w przedszkolach na terenie całej Polski.

Departament Promocji

i Jakości Żywności

☎ 22 623 16 32

Zdjęcia: archiwum MRiRW

Kampania „Skąd się biorą produkty ekologiczne” to ogólnopolski projekt edukacyjny skierowany do dzieci w wieku przedszkolnym. Zainaugurował ją w Zespole Szkół w Działyniu minister rolnictwa Jan Krzysztof Ardanowski

MiniKiwi – czas na polskie superowoce!

Podsekretarz stanu Ryszard Zarudzki oraz główny inspektor sanitarny Jarosław Pinkas zachęcali do jedzenia polskich owoców. Na plantacji MiniKiwi w Bodzewie koło Grójca odbyła się kolejna konferencja z cyklu „Owoce – Polska smakuje” – „Czas na polskie superowoce!” – MiniKiwi.

Z okazji rozpoczęcia sezonu na MiniKiwi w konferencji prasowej połączonej ze zwiedzaniem plantacji uczestniczyli m.in. prezesi: Krajowego Związku Grup Producentów Owoców i Warzyw Witold Boguta, Stowarzyszenia Plantatorów MiniKiwi dr hab. Piotr Latocha, prof. nadzw. SGGW oraz organizacje współtworzące kampanię „Owoce – Polska smakuje” – „Czas na polskie superowoce!”.

MiniKiwi to mniejszy kuzyn kiwi i jeden z najbardziej odżywczych owoców. Wykazuje liczne działania prozdrowotne m.in. obniża poziom cholesterolu, reguluje pracę przewodu pokarmowego oraz wzmacnia naturalną odporność organizmu. Ponadto MiniKiwi jest boga-

tym źródłem witaminy C, witamin z grupy B, luteiny, błonnika oraz potasu.

W ramach konferencji odbyła się degustacja przetworów z MiniKiwi (smoothie, soki, dżemy) oraz owoców odmian Weiki, Geneva i Bingo. Ta ostatnia jest polską odmianą wyhodowaną w SGGW w Warszawie.

– *Polska ma superowoce, a dzięki MiniKiwi mamy je do października. Truskawki, maliny, jagoda kamiczacka, czarna porzeczka, borówka wysoka, aronia, jeżyny, agrest i do tego MiniKiwi. Cieszy, że mamy naukowców i plantatorów, którzy potrafią współpracować i wprowadzać do uprawy nowe gatunki. Pierwszy sukces MiniKiwi to właśnie modelowy debiut „od nauki*

do praktyki”. Jako Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wspieramy bardzo potrzebne inicjatywy konsolidujące podaż. W tym przypadku kampania „Czas na polskie superowoce!” połączyła plantatorów wokół codziennej konsumpcji naszych superowoców. Niech zatem jak najszybciej te MiniKiwi trafią do konsumentów – powiedział wiceminister Ryszard Zarudzki.

Uprawa MiniKiwi jest dość pracochłonna, a rośliny MiniKiwi to pnącza, które muszą mieć konstrukcję nośną. W sezonie letnim rośliny wymagają systematycznego nawadniania. Z drugiej strony MiniKiwi nie ma chorób i szkodników, stąd doskonale nadaje się do uprawy ekologicznej. Nawet w uprawie tradycyjnej nie stosuje się ochrony chemicznej a jedynie nawożenie, stąd owoce MiniKiwi pozbawione są pozostałości.

Departament Promocji i Jakości Żywności

☎ 22 623 16 32

Zdjęcie: archiwum MRiRW

Do jedzenia MiniKiwi zachęcali Ryszard Zarudzki, podsekretarz stanu w MRiRW oraz Jarosław Pinkas, główny inspektor sanitarny

Klaster „Polska Natura”

Klaster „Polska Natura” to organizacja gospodarczo-społeczna o innowacyjnym charakterze. Innowacyjność Klastra „Polska Natura” ma wymiar systemowy, bo dotyczy innowacyjności produktowej, technologicznej, organizacyjnej i marketingowej w obszarze produkcji owoców, głównie jabłek.

■ Cel tematyczny dobrej praktyki

Klaster „Polska Natura” powstał w 2016 r., po dwóch latach przygotowań, w celu poprawienia pozycji konkurencyjnej sadowników z Gminy Błędów – „największego sadu Europy”, wprowadzając na rynki krajowe i zagraniczne nowy produkt o szczególnej jakości – owoce bez pozostałości chemicznych środków ochrony roślin-pestycydów. Była to pierwsza wer-

sja Strategii Rozwoju Klastra.

Po wielu latach eksperymentowania sadownicy z południowego Mazowsza, wykorzystując swoje doświadczenie zdobyte przy produkcji BIO, opracowali własną innowacyjną technologię produkcji owoców czystych o nazwie „Zero pozostałości”. Owoce produkowane w tej technologii po laboratoryjnych badaniach na zawartość chemii otrzymują certyfikat jakości marki „amela”. Są one innowacyjnym produktem na rynku z uwagi na zupełnie nową jakość. Bo nie są BIO i nie są konwencją, są „amela”. Wyjaśniając relację między produkcją BIO a „amela” należy zaznaczyć, że produkcja BIO jest bardzo sparametryzowana i szczegółowo opisana. W dużym uproszczeniu można powiedzieć, że do pielęgnacji sadów produkujących BIO zupełnie

nie używa się środków ochrony roślin w szczególności chemicznych, pielęgnacja sadów jest tradycyjna i bardzo droga. Owoce są innej jakości i wizualnie. Koszty produkcji owoców BIO są od 3 do 6 razy wyższe od produkcji konwencjonalnej (powszechnej) i są od 2 do 4 razy droższe od „amela”.

Do produkcji owoców marki „amela” używa się niekiedy – bardzo rzadko – środki ochrony roślin i nawozy zabronione w BIO, tylko, że w sposób rozumny stosując właściwy roztwór, porę i termin oprysków. Podstawowymi preparatami ochrony roślin i nawozami są środki pochodzenia organicznego. Zasadniczą różnicą w pielęgnacji sadów jest: w BIO sztywna procedura i droga produkcja, w „amela” zdobyte doświadczenie i działanie wspólnotowe (wymiana doświad-

czeń). Koszty produkcji „amela” są nieznacznie wyższe od produkcji konwencjonalnej.

Aby można było wdrożyć nową technologię i uruchomić produkcję jabłek marki „amela” na dużą skalę, trzeba było stworzyć nową organizację grupującą sadowników i grupy producentów rolnych oraz firmy handlujące owocami i zaopatrujące sadowników. Takim nowym związkiem gospodarczym o integracji produktowej jest Klaster „Polska Natura” łączący podstawowe ogniwa procesów produkcyjnych, przetwórczych, logistycznych i handlowych w jedną grupę przedsiębiorców zarządzaną przez Koordynatora Klastra. Klaster „Polska Natura” jest niewątpliwie organizacją innowacyjną w sadownictwie.

Ponieważ nowy innowacyjny produkt marki „amela” wymaga na rynku nowego podejścia do klienta, obecnie pracuje się nad opracowaniem innowacyjnych zasad marketingu i sprzedaży tego towaru. W innowacyjnym marketingu, który chcemy wdrożyć zmiany zaczną się od powiązania produkcji z potrzebami klientów poprzez logistykę i sposób sprzedaży towarów. Nasz klient musi wiedzieć, co kupuje oraz kto i gdzie towar wyprodukował. Produkty marki „amela” będą w szczególny sposób reklamowane i eksponowane w miejscach sprzedaży.

Wszystkie działania badawcze, organizacyjne i gospodarcze były i są prowadzone przez grupę wolontariuszy składającą się z miejscowych sadowników, samorządowców i przedsiębiorców. Doświadczenia z sadów, głównie jabłkowych z uwagi na dominującą skalę produkcji tego owocu, są przenoszone na uprawy innych owoców jak borówka amerykańska, grusza, czereśnie, wiśnie i inne. Badania wciąż trwają, bo każda działka wyznaczona pod pro-

dukcję w technologii „Zero pozostałości” ma inne parametry wody, ziemi, powietrza, które się zmieniają w zależności od pogody oraz wiedzy i doświadczenia sadownika.

Grupę zarządzającą Klastrem – Radę i Koordynatora – wspomagają naukowcy działający w Radzie Programowej Klastra z uczelni SGGW, SGH, UW oraz Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach a także osoby prywatne.

Na swoją działalność Klaster nie otrzymał żadnej pomocy z zewnątrz. Niewielkie środki Koordynator Klastra uzyskuje ze składek partnerów i działalności gospodarczej. Klaster „Polska Natura” wielokrotnie w czasie swojej działalności aktualizował strategię rozwoju w kierunku uzyskania w roku 2022 statusu Krajowego Klastra Kluczowego w zakresie rolnictwa (sadownictwa). W tym dziele konieczna jest bliska współpraca z Samorządem Mazowsza oraz znacząca pomoc władz publicznych, które do dnia dzisiejszego nie wyraziły żadnego zainteresowania naszą inicjatywą. Niestety także na linii nauka – sadownicy przy opracowaniu technologii „Zero pozostałości” nie było współpracy instytucjonalnej. Sporadyczne spotkania z indywidualnymi naukowcami z Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach czy SGGW miały miejsce i dotyczyły raczej wymiany informacji niż pomocy. Natomiast stały charakter mają płatne usługi laboratoryjne owoców marki „amela”.

■ Zasięg geograficzny dobrej praktyki

W Klastrze „Polska Natura” jako partnerzy funkcjonuje kilkudziesięciu sadowników, kilku przedsiębiorców, trzy grupy producentów rolnych, samorząd lokalny, organizacje przedsiębiorców oraz naukowcy z Rady Programowej Klastra. Zasięg geograficzny Klastra obejmuje przede wszystkim Południowe Ma-

zowsze i Warszawę oraz jednostkowe partnerstwa w woj. łódzkiego i woj. lubelskiego.

■ Lokalizacja dobrej praktyki

Rada i Koordynator Klastra oraz jego Biuro znajduje się na terenie Błędowa w Gminie Błędów, w Powiecie Grójec. Sadownicy rozproszeni są przede wszystkim w Gminie Błędów przy swoich grupach producentycznych. Naukowcy są z Warszawy.

■ Krótkie podsumowanie praktyki

Klaster „Polska Natura” to dobry przykład dla społeczeństwa lokalnego, które pragnie się rozwijać wykorzystując zasoby własne. To także przykład, jak można przy pomocy związku gospodarczego o strukturze produktowej tworzyć wspólnotę lokalną i kapitał obywatelski z niczego, nie tracąc swoich gospodarstw rolnych. Klaster to szansa dla drobnych sadowników wyjścia z własnych opłatków do szybko i innowacyjnie rozwijających się grup społeczeństwa polskiego i europejskiego.

■ Bezpośredni powód powstania dobrej praktyki

Klaster „Polska Natura” powstał z obawy sadowników o przyszłość ich gospodarstw. Po wprowadzeniu embarga na polską żywność do Rosji najdotkliwiej odczuli to sadownicy, którzy ponad połowę swojej produkcji tam wysyłali. Zaczął się problem ze zbytem jabłek, co spowodowało konkurencję między sadownikami, na których żerują liczni pośrednicy obniżając znacznie ceny. Ponadto spora grupa sadowników była /i jest/ zadłużona z uwagi na duże inwestycje w centra logistyczne oraz nowoczesne maszyny. W sytuacji monokultury rolniczej /tylko sadownictwo/ całego regionu zagrożonych długotrwałą recesją było i jest tysiące gospodarstw sadowniczych. Na bazie tych obaw

powstał w 2015 roku plan wyjścia z kryzysu a następnie Strategia Rozwoju Klastra „Polska Natura” do 2030 r.

■ Sposoby działania w dobrej praktyce

Twórcy Klastra „Polska Natura” od samego początku założyli, że ta organizacja gospodarczo-społeczna może dobrze funkcjonować tylko na zasadzie wzajemnego zaufania i jasno sprecyzowanych celów. Zasady współpracy między partnerami reguluje Kodeks Dobrych Praktyk a Strategia Rozwoju Klastra ujęta w Modelu Klastra Rolniczego wyznacza cele główne i cele częściowe. Inne unormowania, jak np. Regulamin Koordynatora Klastra dotyczący standardów jakości oraz strategii marketingowych związanych z marką „amela” obowiązują w promocji, procesach produkcji, przechowywania, logistyce i handlu. Sprawy związane z przyjęciem do klastra też są regulowane. Istotnym elementem integrującym partnerów Klastra jest często aktualizowana strona internetowa (www.klasterpolskanatura.pl) oraz rozsyłany Newsletter. Rada i Koordynator Klastra dwa razy w miesiącu spotyka się w trybie roboczym i ustala zadania dla organów Klastra.

■ Potrzebne zasoby w kontynuowaniu działań dobrej praktyki

Zgodnie z zapisami w Strategii Rozwoju Klastra do końca 2023 r. Klastr powinien zwiększyć zasoby. Na potrzeby Biura Koordynator powinien osiągnąć dochody 150 tys. zł/miesiąc. Koszty Biura to przede wszystkim doradztwo dla sadowników. Obecne dochody to zaledwie 3% planu ale dzięki pracy wolontariuszy i możliwości korzystania z pomocy lokalowej i sprzętowej partnerów instytucjonalnych Klastra Biuro Koordynatora funkcjonuje. Brakuje ok. 1,5mln zł na działania radykalnie zwiększające grono sa-

downików wchodzących w nową technologię „Zero pozostałości”. Są to badania ziemi, powietrza i wody oraz pokazy i szkolenia, Mamy nadzieję, że spodziewana pomoc Samorządu Mazowsza zwiększy dynamikę rozwoju produkcji oraz sprzedaży i tym samym zwiększy dochody. Oddzielnym zagadnieniem są konieczne fundusze na inwestycje w przetwórstwo owoców marki „amela” i energetykę odnawialną. Na realizację tego za-

Koszty produkcji „amela” są nieznacznie wyższe od produkcji konwencjonalnej

dania potrzebnych będzie na najbliższe trzy lata 15-25 mln zł. Cały program rozwoju Klastra oparty jest na dynamicznym rozwoju eksportu owoców i warzyw oraz przetworów marki „amela” do UE. Bez intensywnej promocji marki poza granicami to się nie uda. Potrzeba na ten cel 5 mln zł już dzisiaj. Pomoc publiczna jest konieczna, bo branża sadownicza jest w kryzysie i takich pieniędzy nie ma.

■ Zakres czasowy realizacji dobrej praktyki

Strategia Rozwoju Klastra „Polska Natura” do 2030 r. była aktualizowana w miarę jego rozwoju. Ostatnia wersja z 2019 r. zakłada, że rozwój będzie się odbywał w trzech

etapach. Etap pierwszy – przygotowawczy lata 2016-2019 jest właśnie kończony. Etap drugi – lata 2020-2022 rozbudowa wspólnoty Klastra „Polska Natura” w dziedzinach już istniejących oraz wprowadzenie sadowników i ogrodników producentów nowych rodzajów owoców i warzyw z producentami przetworów marki „amela”. Utrzymanie w kraju pozycji lidera na rynku owoców „Zero pozostałości”. Wzmacnianie Klastra, jako zinte-

growanego związku gospodarczego o strukturze produktowej, co umożliwi uzyskanie statusu Krajowego Klastra Kluczowego w rolnictwie /sadownictwie/ oraz prowadzenie inwestycji w rozwój zasobów Klastra korzystając głównie z funduszy pomocowych. Etap trzeci – lata 2023-2030 ekspansja. Klastr „Polska Natura”, jako Krajowy Klastr Kluczowy otrzyma nowe zadania wynikające ze zrównoważonego rozwoju Polski. Przewidujemy, że w tym okresie nastąpi rozbudowa Klastra o nowe branże polskiej zdrowej żywności, wchodzenie na nowe „dalsze” rynki zagraniczne, inwestycje w produkcję owoców i przetwórstwo /także

za granicą/ produktów marki „amela”. Do realizacji tych oraz innych zadań należy powołać grupę kapitałową z udziałem Państwa o znaczeniu europejskim. Jednym z ważniejszych zadań takiej grupy powinno być zbudowanie lub przejęcie własnej europejskiej sieci sprzedaży zdrowej polskiej żywności. Klaster „Polska Natura”, jako Klaster Krajowy, będzie również realizował zlecone przez instytucje rządowe projekty z zakresu ekologii

działań. Nasz Klaster jest spójnym systemem produkcyjno-handlowym łączącym elementy rolnictwa, nauki, przemysłu i handlu w ujęciu innowacyjnym i on nie pasuje do podzielonego na branże polskiego ustroju gospodarczego. Nie można dzisiaj zrobić montażu finansowo-organizacyjnego logicznie ułożonego z niespójnych programów cząstkowych. To trzeba koniecznie zmienić również w wytycznych UE. Dotychczasowy sposób pracy urzę-

ale w innych branżach. Wystarczy właściwie ocenić projekt i pomóc inicjatywie a nie rozdawać pieniądze cwaniakom, którzy dobrze piszą projekty po których zostaje tylko papier. Całe nasze myślenie o przyszłości jest związane z upowszechnianiem w kraju „Modelu Klastra Rolniczego” opracowanego na podstawie naszego czteroletniego doświadczenia i „Strategii Rozwoju Klastra Polska Natura do roku 2030”. Oczywiście potrzebna jest pomoc w realizacji następnych etapów rozwoju Klastra ze strony władz publicznych. Organizacja tej pomocy wymaga dobrego przygotowania a przede wszystkim dobrej woli decydentów. Alternatywą dla aktywnej roli władz publicznych jest pozyskanie kapitału zagranicznego i sprzedaż pomysłu i dorobku. Chętni już są. Naszym interesem biznesowym jest upowszechnienie wiedzy o naszej technologii i organizacji, ponieważ potencjalnie zwiększamy skalę wyprodukowanych owoców markowych „amela” a za używanie marki przy sprzedaży owoców czy przetworów pobieramy niewielką opłatę. Interesem naszym jest także wzmocnienie roli rolnika teraz samotnego w grze rynkowej i ogrywanego z każdej strony. Widzimy naszą ważną rolę w modernizacji całego wysokotowarowego rolnictwa, gdzie związki gospodarcze o strukturze produktowej powinny dominować.

Klaster „Polska Natura” ma aktualną stronę internetową www.klasterpolskanatura.pl. Więcej informacji można uzyskać pod numerami 606 609 700 – Andrzej Stępniewski i 665 103 120 – Sławomir Rzeźnicki.

Andrzej Stępniewski

Przewodniczący Rady Klastra „Polska Natura”

☎ 606 609 700

Zdjęcia: fotolia, ©Pantherstock/ Photogenica

Doświadczenia z sadów jabłkowych są przenoszone na uprawy innych owoców

i rozwoju społecznego środowiska wiejskiego. Oczywiście etap trzeci – ekspansja – będzie mógł być realizowany po zakończeniu planowanych inwestycji w etapie drugim i uzyskaniu statusu Krajowego Klastra Kluczowego.

■ Napotymane wyzwania przy realizacji celów dobrej praktyki

Głównym problemem jest nieufność sadowników do nowej inicjatywy. Oczekują oni od władz publicznych dotacji a nie nagrody za inicjatywę czy pracę. Niemożliwe są także działania w formule PPP, ponieważ nie ma zainteresowania władz lokalnych, regionalnych i krajowych w uruchomieniu takich

dów samorządowych i instytucji rządowych nie przystaje do tempa zmian, szczególnie w obszarze innowacyjności. Trzeba odejść od administrowania a zacząć zarządzać dobrymi programami.

■ Możliwość transferu wiedzy i doświadczenia

Klaster „Polska Natura” jest niewątpliwie klasycznym przykładem organizacji gospodarczej powstałej z potrzeby obrony zagrożonej wspólnoty rolników a nie z chęci dodatkowego zysku dla dużego biznesu. To modelowe rozwiązanie inicjatywy społecznej powinno stać się przykładem dla polityków i urzędników zajmujących się gospodarką jak można wyjść z kryzysu nie tylko w sadownictwie,

Ruszyły dotacje na inwestycje w nawadnianie gospodarstw

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa uruchomiła nowy program pomocy z PROW 2014-2020. Od 25 września 2019 r. do 22 listopada 2019 r. rolnicy, którzy chcą zabezpieczyć swoje uprawy przed skutkami suszy, mogą składać wnioski o dotację na inwestycje w nawadnianie gospodarstwa rolnego.

Susze w Polsce stają się już niemal zjawiskiem cyklicznym. Szczególnie dotkliwie są one w rolnictwie. W ubiegłym roku ARiMR wypłaciła rolnikom rekompensaty za szkody w uprawach spowodowane suszą w wysokości ponad 2 mld zł. Nowy rodzaj wsparcia finansowego, który oferuje Agencja, ma służyć zapobieganiu tym stratom.

O pomoc, która realizowana jest w ramach działania *Modernizacja gospodarstw rolnych*, może ubiegać się rolnik posiadający gospodarstwo o powierzchni co najmniej 1 ha i nie większe niż 300 ha.

Wsparciem z ARiMR mogą zostać objęte trzy kategorie inwestycji:

- ulepszające już istniejące instalacje nawadniające;
- powiększające obszar nawadniania;

- jednocześnie powiększające obszar nawadniania oraz ulepszające już istniejące instalacje.

Ubiegając się o dotację na nawadnianie należy: w przypadku ulepszenia istniejących instalacji – doprowadzić do oszczędności wody na poziomie co najmniej 10 proc.; w przypadku powiększenia obszaru nawadniania – wykazać brak znaczącego negatywnego oddziaływania inwestycji na środowisko; w przypadku inwestycji wpływających na jednolite części wód powierzchniowych lub podziemnych, których stan ze względu na ilość wody został w planie gospodarowania wodami w dorzeczu określony jako mniej niż dobry – wykazać faktyczną (efektywną) oszczędność wody.

Stąd też każda z inwestycji w nawadnianie musi mieć zainstalowane urządzenie do pomiaru zużycia wody.

Pomoc finansowa na jednego beneficjenta i jedno gospodarstwo wynosi maksymalnie 100 tys. zł, przy czym refundacji podlega 50 proc. kosztów poniesionych na realizację inwestycji (60 proc. w przypadku młodego rolnika). Minimalny poziom kosztów inwestycji musi być wyższy niż 15 tys. zł. Obowiązuje brak podziału inwestycji na etapy – złożenie wniosku o płatność końcową powinno nastąpić przed upływem 24 miesięcy od dnia zawarcia umowy o przyznaniu pomocy, lecz nie później niż do 30 czerwca 2023 r.

Rolnicy będą mogli sfinansować z tego programu m.in. budowę studni i zbiorników; zakup maszyn i urządzeń do poboru, magazynowania, uzdatniania, odzyskiwania lub rozprowadzania wody, instalacji nawadniających i systemów do sterowania nawadnianiem.

Wnioski przyjmują oddziały regionalne ARiMR, można je także składać za pośrednictwem biur powiatowych lub drogą pocztową.

Biuro Prasowe ARiMR

☎ 22 318 40 90

Zdjęcie: fotolia

Wnioski o wsparcie na inwestycje w nawadnianie gospodarstwa ARiMR przyjmuje do 22 listopada br.

Premia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej

Od 30 września do 29 października br. rolnicy, którzy chcą założyć biznes na wsi, mogą ubiegać się w ARiMR o przyznanie premii na rozpoczęcie działalności pozarolniczej, finansowanej z PROW 2014-2020. Tegoroczny nabór wniosków odbywa się na korzystniejszych niż do tej pory zasadach.

Pierwszą istotną zmianą jest zwiększenie kwoty premii, która dotychczas wynosiła 100 tys. zł, i uzależnienie jej od liczby miejsc pracy, które rolnik planuje stworzyć w swojej firmie. I tak otrzyma on:

- 150 tys. zł – jeżeli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 1. miejsca pracy;
- 200 tys. zł – jeżeli w biznesplanie zadeklaruje utworzenie co najmniej 2. miejsc pracy;
- 250 tys. zł – jeżeli zaplanuje w biznesplanie utworzenie co najmniej 3. miejsc pracy.

Premia na rozpoczęcie działalności rolniczej jest wypłacana w dwóch ratach. Pierwszą (80 proc.) rolnik otrzyma, gdy spełnieni warunki określone w wydanej decyzji o przyznaniu pomocy, a będzie miał na to 9 miesięcy (liczone od dnia doręczenia takiej decyzji). Pozostałe 20 proc. premii wpłynie na jego konto po realizacji biznesplanu. Na złożenie wniosku o wypłatę drugiej raty pomocy przewidziano maksymalnie dwa lata (liczone od dnia wypłaty pierwszej części premii).

Co ważne, 70 proc. kwoty premii musi być wydane na inwestycje w środki trwałe, czyli np. zakup ma-

szyn i urządzeń, środków transportu czy wyposażenia. Pozostałe 30 proc. można przeznaczyć na wydatki bieżące związane z rozpoczęciem działalności.

Nowością w tegorocznym naborze jest także krąg osób, które mogą ubiegać się o wsparcie. Z premii mogą korzystać ci, którzy podlegają ubezpieczeniu w KRUS w pełnym zakresie jako rolnik, małżonek rolnika

Tegoroczny nabór wniosków o przyznanie premii na rozpoczęcie działalności pozarolniczej odbywa się na korzystniejszych niż do tej pory zasadach

lub domownik nieprzerwanie co najmniej 12 miesięcy przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy. Premia przeznaczona jest również dla osób, które przez 24 miesiące poprzedzające złożenie wniosku miały zawieszoną lub zakończoną pozarolniczą działalność gospodarczą oraz dla tych, którzy swój biznes już

prowadzą i chcą go rozszerzyć o nowy rodzaj działalności. Zakres rodzajów działalności, na które można uzyskać premię, jest bardzo szeroki. Obejmuje on kilkaset tzw. kodów PKD, pod którymi można będzie zarejestrować i prowadzić firmę. Pieniądże można przeznaczyć m.in. na:

- sprzedaż detaliczną kwiatów, roślin, nasion, nawozów, żywych zwierząt domowych i karmy dla zwierząt domowych prowadzoną w wyspecjalizowanych sklepach;
- produkcję mebli i wyrobów z drewna;
- turystykę wiejską;
- przetwórstwo i sprzedaż produktów nierolniczych;
- usługi opieki nad dziećmi, osobami starszymi lub niepełnosprawnymi;
- działalność informatyczną, komputerową i elektroniczną;
- sprzedaż internetową;
- działalność architektoniczną i inżynierską, usługi rachunkowości, księgowość, audytorskie, techniczne;
- działalność weterynaryjną.

Kolejna korzystna zmiana dotyczy obowiązku ubezpieczenia w ZUS. Beneficjent po zarejestrowaniu działalności gospodarczej może pozostać w KRUS do dnia złożenia wniosku o wypłatę drugiej raty premii.

Przekaż gospodarstwo, weź rekompensatę z PROW

Właściciel gospodarstwa uczestniczącego w tzw. systemie dla małych gospodarstw, który zdecyduje się zakończyć działalność rolniczą i przekazać lub sprzedać swoją ziemię innemu rolnikowi, może od 30 września br. ubiegać się w ARiMR o specjalną rekompensatę z PROW na lata 2014-2020.

Wnioski w ramach poddziałania „Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi” można składać do 29 października w biurach powiatowych Agencji.

■ Kto może otrzymać wsparcie?

Pomoc może być przyznana rolnikowi (osobie, a nie innemu podmiotowi prowadzącemu działalność rolniczą) wpisanemu do ewidencji producentów prowadzonej przez ARiMR, który uczestniczy w systemie dla małych gospodarstw w ramach płatności bezpośrednich.

■ Jak przekazać gospodarstwo?

Jednym z warunków uzyskania premii jest przekazanie przez rolnika posiadanego gospodarstwa (tj. gruntów rolnych oraz zwierząt) na powiększenie innego gospodarstwa lub innych gospodarstw. Gospodarstwo powiększone na skutek przejęcia gruntów od rolnika wnioskującego o rekompensatę musi osiągnąć powierzchnię co najmniej równą średniej powierzchni gospodarstwa rolnego w kraju (lub w województwie, jeżeli średnia wielkość liczona dla danego województwa jest mniejsza niż w kraju). Przekaza-

nie gospodarstwa musi być trwałe czyli odbyć się wyłącznie na podstawie umowy sprzedaży albo umowy darowizny. Ponadto rolnik przejmujący grunty musi zobowiązać się, że będzie na nich prowadził działalność rolniczą przez okres co najmniej 5 lat. Rolnik przekazujący swoje gospodarstwo może zachować na własne potrzeby nie więcej niż 0,5 ha gruntów rolnych.

Do 29 października br. właściciel gospodarstwa uczestniczącego w tzw. systemie dla małych gospodarstw, który zdecyduje się zakończyć działalność rolniczą i przekazać lub sprzedać swoją ziemię innemu rolnikowi, może ubiegać się w ARiMR o specjalną rekompensatę

■ Jaka jest wysokość pomocy?

Pomoc wypłacana jest jednorazowo, a jej wielkość ustalana w oparciu o kwotę przyznaną rolnikowi w ramach systemu dla małych gospodarstw w 2015 r., czyli w roku przystąpienia do tego systemu. Wy-

sokość wsparcia wylicza się jako iloczyn 120 proc. tej kwoty i liczby lat kalendarzowych obejmujących okres od daty przekazania gospodarstwa do końca roku 2020. Oznacza to, że rolnik przekazujący gospodarstwo w 2019 r. otrzyma dwukrotność 120 proc. płatności dla małych gospodarstw, czyli łącznie 240 proc. przyznanej wówczas kwoty.

■ Co po otrzymaniu premii?

Przez 5 lat, licząc od dnia przekazania gospodarstwa, rolnik nie może podlegać ubezpieczeniu w KRUS oraz nie może prowadzić działalności rolniczej. Może za to ubiegać

się w ARiMR o premię na rozpoczęcie działalności pozarolniczej z PROW 2014-2020 i założyć własną firmę.

Biuro Prasowe ARiMR

☎ 22 318 40 90

Zdjęcie: fotolia

KOWR odpowiada na pytania

Jakie warunki należy spełnić, aby być rolnikiem indywidualnym?

Rolnikiem indywidualnym, w myśl art. 6 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, jest osoba fizyczna będąca właścicielem, użytkownikiem wieczystym, samoistnym posiadaczem lub dzierżawcą nieruchomości rolnych, których łączna powierzchnia użytków rolnych nie przekracza 300 ha, posiadająca kwalifikacje rolnicze oraz co najmniej od 5 lat zamieszkująca (zameldowana na pobyt stały) w gminie, na obszarze której jest położona jedna z nieruchomości rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego i prowadząca przez ten okres osobiście to gospodarstwo.

Należy podkreślić, że aby być rolnikiem indywidualnym trzeba spełniać opisane powyżej wymogi łącznie.

Czy można przekazać ziemię dzieciom?

Zgodnie z art. 2a ust. 1 ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, co

do zasady, nabywcą nieruchomości rolnej może być wyłącznie rolnik indywidualny, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Ograniczenia te nie mają zastosowania do nabycia nieruchomości rolnych m.in. przez osoby bliskie zbywcy tj.:

- zstępnych (dzieci, wnuki, prawnuki),
- wstępnych (rodzice, dziadkowie, pradiadkowie),
- rodzeństwo,
- dzieci rodzeństwa,
- rodzeństwo rodziców,
- małżonka,
- osoby przysposabiające i przysposobione,
- pasierbów.

W przypadku gdy osoba, której „przekazywana” jest nieruchomość rolna (np. w wyniku darowizny) mieści się w kręgu osób bliskich zbywcy, wówczas nie będą jej obowiązywać ograniczenia wynikające z przepisów ustawy.

W związku z powyższym nie ma przeszkód, aby rodzice przekazali nieruchomość rolną swoim dzieciom.

Jeżeli nie jestem rolnikiem indywidualnym, to czy będę mogła nabyć nieruchomość rolną o powierzchni 15 ha i jakie warunki musiałabym spełnić?

Może nabyć Pani nieruchomość rolną, jeżeli jest Pani osobą bliską zbywcy (tj. zstępną, wstępną, rodzeństwem, dzieckiem rodzeństwa, rodzeństwem rodziców, małżonkiem, osobą przysposabiającą i przysposobioną lub pasierbem), bez ograniczeń wynikających z przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego.

Jeśli nie jest Pani rolnikiem indywidualnym i nie będzie nabywać od osób bliskich w rozumieniu ustawy – wówczas nabycie tej nieruchomości rolnej wymagać będzie wcześniejszego uzyskania zgody Dyrektora Generalnego KOWR, wyrażonej w drodze decyzji administracyjnej.

Ustawodawca określił, że ze stosownym wnioskiem może wystąpić m.in.:

- zbywca nieruchomości rolnej (każdy) lub
- osoba fizyczna zamierzająca

utworzyć gospodarstwo rodzinne lub

- osoba fizyczna zamierzająca powiększyć gospodarstwo rolne.

Na wniosek zbywcy, za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR, nieruchomości rolną może nabyć każdy podmiot, zarówno osoba fizyczna jak i prawna, który zobowiąże się do prowadzenia działalności rolniczej na nabywanej nieruchomości, jeśli jednocześnie w wyniku nabycia nie dojdzie do nadmiernej koncentracji gruntów rolnych. Zbywca musi ponadto wykazać, że nie było możliwości sprzedaży przedmiotowej nieruchomości rolnikowi indywidualnemu, chyba że nabycie tej nieruchomości ma nastąpić na podstawie innej niż sprzedaż czynności prawnej.

Z wnioskiem o wyrażenie przez Dyrektora Generalnego KOWR zgody na nabycie nieruchomości rolnej może też wystąpić osoba fizyczna zamierzająca utworzyć gospodarstwo rodzinne, która:

- posiada kwalifikacje rolnicze,
- zobowiąże się do prowadzenia działalności rolniczej na nabywanej nieruchomości,
- zobowiąże się do zamieszkiwania w okresie 5 lat od dnia nabycia nieruchomości na terenie gminy, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych, która wejdzie w skład tworzonego gospodarstwa rodzinnego.

Z podobnym wnioskiem może również wystąpić osoba fizyczna zamierzająca powiększyć gospodarstwo rolne, jeżeli:

- przyznano jej pomoc, o której mowa w art. ust. 1 pkt 6 lit. a ustawy z 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Ob-

Zgodnie z zapisami ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego nie ma przeszkód, aby rodzice przekazali nieruchomość rolną swoim dzieciom

szarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,

- nabycie nieruchomości rolnej będzie zgodne z warunkami przyznanej pomocy, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 6 lit. a ustawy z 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
- zobowiąże się do prowadzenia działalności rolniczej na nabywanej nieruchomości,
- zobowiąże się do zamieszkiwania w okresie 5 lat od dnia nabycia nieruchomości na terenie gminy, na obszarze której położona jest jedna z nieruchomości rolnych, która wejdzie w skład tworzonego gospodarstwa rolnego,
- w wyniku nabycia nieruchomości rolnej nie dojdzie do nadmiernej koncentracji gruntów rolnych.

Stosowny wniosek należy złożyć w oddziale terenowym KOWR właściwym ze względu na położenie nieruchomości rolnej.

Oddziały terenowe KOWR znajdują się w każdym województwie. Dane teleadresowe oddziałów można znaleźć w zakładce: KONTAKT. W oddziale terenowym KOWR moż-

na uzyskać także dodatkowe informacje w zakresie stosowania ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego.

Czy mój sąsiad może sprzedać mi nieruchomość rolną o pow. 2,37 ha nabytą w 2017 roku? Jestem rolnikiem indywidualnym i zamierzam powiększyć swoje gospodarstwo.

Jeśli ww. nieruchomość rolna została nabyta po 29 kwietnia 2016 r. nabywca obowiązany jest prowadzić gospodarstwo rolne, w skład którego weszła nabyta nieruchomość rolna, przez okres co najmniej 5 lat od dnia nabycia tej nieruchomości, a w przypadku osoby fizycznej prowadzić to gospodarstwo osobiście.

W okresie tym nabyta nieruchomość nie może zostać zbyta ani oddana w posiadanie innym podmiotom, chyba że za zgodą Dyrektora Generalnego KOWR.

Pana sąsiad musiałby więc wystąpić ze stosownym wnioskiem do KOWR. Zgoda na „wcześniejsze” zbycie nieruchomości mogłaby być udzielona jedynie w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem Pana sąsiada lub interesem publicznym.

Wydział Medialny
i Rzecznika Prasowego KOWR
☎ 22 452 55 90

Zdjęcia: fotolia

Bezpieczne Gospodarstwo Rolne

1153 gospodarstwa indywidualne wzięły udział w XVII Ogólnokrajowym Konkursie Bezpieczne Gospodarstwo Rolne. Konkurs, organizowany od 2003 r. przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, cieszy się niestąbnym zainteresowaniem. Patronat Honorowy nad konkursem sprawował Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Konkurs Bezpieczne Gospodarstwo Rolne to jedno z wielu działań prewencyjnych Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, których celem jest poprawa bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwach rolnych.

Tegorocznymi organizatorami konkursu, obok Kasy, byli: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Państwowa Inspekcja Pracy, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa oraz Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Partnerem strategicznym zostało Pocztove Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych. Realizację konkursu wspierały samorządy terytorialne, jednostki ochotniczych straży pożarnych oraz policji, izby rolnicze, ośrodki doradztwa rolniczego, organizacje zawodowe i społeczne rolników, a także producenci środków produkcji dla rolnictwa.

Konkurs przebiegał w trzech etapach: regionalnym, wojewódzkim i centralnym. Do udziału w XVII edycji Konkursu zgłoszono 1153 gospodarstwa indywidualne (o 66, tj. o 6,1% więcej niż w roku ubiegłym). Do etapu centralnego (finałowego) zakwalifikowało się 16 gospodarstw. Większość stanowiły gospodarstwa rolne o powierzchni 0-50 ha. W finale uczestniczyło: 11 gospodarstw z produkcją roślinną, 2 z hodowlą

bydła, 2 z hodowlą drobiu, 1 z hodowlą trzody chlewnej.

Zgodnie z Regulaminem Konkursu Komisje Konkursowe sprawdziły:

- organizację obejścia i podwórza gospodarstwa;
- ład i porządek w obrębie podwórza, zabudowań i stanowisk pracy;
- stan techniczny budynków inwen-

- wyposażenie w ubrania robocze i środki ochrony osobistej;
- przechowywanie środków ochrony roślin i innych substancji niebezpiecznych;
- estetykę gospodarstw;
- zastosowane rozwiązania organizacyjne, technologiczne i techniczne wpływające na bezpieczeństwo osób pracujących i przebywających w gospodarstwie rolnym.

■ Nagrodzeni

1 sierpnia 2019 r. wyłoniono zwycięzców tegorocznego Konkursu. Za najbezpieczniejsze gospodarstwo rolne w kraju uznano gospodarstwo Pań-

Za najbezpieczniejsze gospodarstwo rolne w kraju uznano gospodarstwo Państwa Anny i Mariusza Chrzanowskich z Nowego Chodnowa w woj. łódzkim

tarskich i pomieszczeń gospodarczych;

- stan techniczny maszyn, urządzeń i narzędzi stosowanych w gospodarstwie rolnym;
- warunki obsługi i bytowania zwierząt gospodarskich;

stwa Anny i Mariusza Chrzanowskich z Nowego Chodnowa w woj. łódzkim.

Laureaci otrzymali nagrodę Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – ciągnik rolniczy Zetor Major CL 80 o mocy 55 KW oraz

voucher Poczтового Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych.

Drugie miejsce i nagrodę pieniężną Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz voucher Poczтового Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych otrzymało gospodarstwo Alicji i Konrada Gilowskich z Łowic w woj. podkarpackim.

Trzecie miejsce ex aequo zajęły gospodarstwa Beaty i Leszka Kamińskich z Malinowa w woj. warmińsko-mazurskim oraz Grażyny i Leszka Bobrowskich z Wólki Kurdybanowskiej w woj. mazowieckim. Laureaci otrzymali nagrody pieniężne Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz voucher Poczтового Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych.

Nagrodę specjalną Głównego Inspektora Pracy za stosowanie innowacyjnych rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym przyznano Państwu Magdalenie i Tomaszowi Szczęsnym ze Złotej w woj. świętokrzyskim.

Ponadto Centralna Komisja Konkursowa przyznała 3 wyróżnienia specjalne:

- za stosowanie bezpiecznych i innowacyjnych technologii produkcji rolniczej sprzyjających utrzymaniu dobrostanu zwierząt Izabeli i Łukaszowi

Dyczkowski z Berezówki w woj. lubelskim;

- za ciekawą aranżację siedliska gospodarstwa oraz wykorzystanie i dbałość o walory architektoniczne starych budynków gospodarskich Bogustawie i Ryszardowi Rojkom z Chwałowa w woj. dolnośląskim;
- za wyposażenie i organizację warsztatu narzędziowego w gospodarstwie Państwu Weronice i Sebastianowi Błachom z Bożnowa w woj. lubuskim.

Pozostali laureaci etapu centralnego za udział w finale Konkursu oraz stosowanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo pracy w gospodarstwie rolnym otrzymali nagrody przyznane przez organizatorów i fundatorów. Laureatami tymi są:

- Ewelina i Tomasz Dąbrowscy z Kalinowa-Czosnowa w woj. podlaskim;
- Joanna i Rafał Zalewscy z Łowina w woj. kujawsko-pomorskim;
- Renata Wiesner z Bieńkowiec w woj. śląskim;
- Halina i Bogusław Kamińscy ze Stanisławowa w woj. pomorskim;
- Sylwia i Andrzej Szmucowie z Połańska w woj. zachodniopomorskim;
- Ewelina i Grzegorz Zapałowiec z Posądzki w woj. małopolskim;

- Violetta i Norbert Jantos z Łowkovic w woj. opolskim;

- Grażyna i Michał Nowaczykowie ze Strzydzewa w woj. wielkopolskim.

Centralna Komisja Konkursowa za wyjątkową dbałość o estetykę obejścia gospodarskiego i duży wkład pracy w tworzenie wspaniałych krajobrazów wiejskich dodatkowo wyróżniła:

- Renatę Wiesner z Bieńkowiec w woj. śląskim;
- Joannę i Rafała Zalewskich z Łowina w woj. kujawsko-pomorskim;
- Halinę i Bogusława Kamińskich ze Stanisławowa w woj. pomorskim;
- Violetkę i Norberta Jantosów z Łowkovic w woj. opolskim.

Po raz pierwszy w historii Konkursu 16 wojewódzkich laureatów otrzymało z rąk Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy listy gratulacyjne oraz podziękowania. Uroczystość odbyła się w Belwederze 13 września 2019 r.

Główna finałowa gala Konkursu odbyła się 20 września br. podczas Międzynarodowych Targów Agro Show w Bednarach koło Poznania.

Biurowo Komunikacji i Współpracy
Międzynarodowej KRUS

☎ 22 592 66 42

Zdjęcie: archiwum KRUS

Biuletyn informacyjny nr 10/2019 (219). Wydawany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Redagowany pod kierunkiem Małgorzaty Książyk przy współpracy z kolegium redakcyjnym w składzie: Joanna Czaban, Joanna Czapla, Jerzy Dąbrowski, Nina Dobrzyńska, Agnieszka Fido-Chmielewska, Joanna Gierulska, Monika Grązka, Waldemar Guba, Robert Jakubik, Magdalena Józeficka, Agnieszka Kłodkowska-Cieślakiewicz, Adam Kraina, Mariusz Rytel, Michał Rzytki, Joanna Warowny, Magdalena Zasępa.

Opracowywany przez zespół w składzie: Ewa Jaroszewicz, Mariola Marczak.

Projekt graficzny okładki: Dorota Kazanowska. **Współpraca:** Alicja Daniluk-Jankowska. **Zdjęcia na I-IV str. okładki oraz na str. 1-4:** archiwum MRiRW, Fotolia, ©Pantherstock / Photogenica.

Redakcja: ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa; tel. (22) 623 11 75, (22) 623 20 68.

Łączność z czytelnikami: Biuro Prasowe MRiRW ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa, e-mail: rzecznik.prasowy@minrol.gov.pl.

Wersja internetowa: <https://www.gov.pl/rolnictwo/biuletyny-informacyjne-ministerstwa>; <http://www.arimr.gov.pl/dla-beneficjenta/biblioteka.html>;

ISSN 1233-9784. Podpisano do druku: 7 października 2019 r.

Nakład: 8000 egz. **Druk:** Zakłady Graficzne TAURUS Roszkowscy Sp. z o.o., Kazimierów, ul. Zastawie 12, 05-074 Halinów.

Redakcja wyraża zgodę na kopiowanie, reprodukowanie i rozpowszechnianie w celach niekomercyjnych, w całości lub w części, materiałów tekstowych. Podmiot korzystający z materiałów tekstowych, opublikowanych na stronach czasopisma, zobowiązany jest do zamieszczenia informacji o ich pochodzeniu.

Zabronione jest kopiowanie, reprodukowanie i rozpowszechnianie materiałów graficznych, tj. ilustracji, rycin, zdjęć, itp.

KUPOJ ŚWIADOMIE

Kupując żywność z oznaczeniem

**PRODUKT
POLSKI**

masz pewność, że została
wytworzona w Polsce
na bazie krajowych surowców

Wybierając żywność
ze znakiem

**PRODUKT
POLSKI**

Oznaczenie
produktów tym znakiem
jest **DOBROWOLNE**

wspierasz polskich producentów
oraz krajową gospodarkę
i rolnictwo

www.polskasmakuje.pl/produkt-polski/

Od 25 lat Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wspiera polskie rolnictwo

25 lat

Agencja Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa

